

BEKİR YILDIZ

**DÜNYADAN BİR
ATLI GEÇTİ**

BEKİR YILDIZ

DÜNYADAN BİR ATLI GEÇTİ

Hikâyeler (2.
Basım)

CEM YAYINEVİ

İÇİNDEKİLER

DUVARDAKİ GÜNEŞ	11
DÜNYADAN BİR ATLI GEÇTİ	19
BİR NAZLI VARDI	31
BİR YERYÜZÜ PARÇASI	41
GÜLLÜŞAN	49
ÖLÜ SOĞUMADAN	59
ATEEŞ	63
HACER NİNE	71
BİR GÜNÜN ÖLÜLERİ	81
DİLSİZİN ANLATAMADIKLARI	91

DUVARDAKİ GÜNEŞ

Uyan Sıdka. Üstü de açık. Üşümüştür besbelli. Salam aldın mı? Dünden kaldıydı biraz. Sıcak bir şey olsa. Çorbamız var. Kutudakinden mi? Tarhanamız, bu Noelde bitti. Sıdka kızım, uyansana. Çorbayı pişir hele. Ben Sıdka'yı uyandırırım. Sıdka. Diz çöküyor babası. Henüz soğumamış, fabrika sıcaklığı elleriyle silkeliyor. Dönüyor Sıdka. Gözleri açık. Bir hal var bu kızda! Elinin birisi, beş yaşındaki yüzde dolaşıyor. Uyyy... Ölmüş Sıdka. Odadan odaya koşuyor kadın. Kucağına alıyor. Kollar, bacaklar dimdik. Karı-koca ağlamaya başlıyor. Doktor çağırsak. Fırılıyor adam. Katın kapısını kapatacağı sıra, dur gitme, diye bir ses duyuyor. Dönüyor. Sen mi seslendin? Bir düşünsek, doğru olur mu doktor çağırmamız? Başımıza gelenler. Bir akıl danışacağımız olsa. Hele iyi bakalım, ölmüş mü? Sıdka'yı yatağa uzatıyorlar. Silkeliyor anası. Soğumuş kızcağız. Kireşe bıraktıydım. Bayramları varmış. Giy- dirdiydim de bir güzel. Erken dönmüş. Niye ölmüş desene? Sancısı tutmuştur gene. Ağlıyor kadın.

Adam dolanıyor odanın içinde. Gardroba bir yum - ruk vuruyor. Gözün kör olsun Almanya. Dönüyor. Gelip diz çöküyor. Alman ulusal giysileri içinde gü- lümsiyen Sıdika'ya bakıyor. Gözlerini kapatsak mı? Ne bilem ben. Uzanıyor kadın. Erkekleşmiş parmaklarıyla, kelekten narin göz kapaklarını aşağıya alıyor. Dövünüyor kadın. Adam, perdeyi aralıyor. Işıklı caddenin akşam kalabalığına bakıyor. Arabalar gelip geçiyor. Perdeyi hırsla kapatıp karısının başucuna dikiliyor. Sende yeni bir haber var mı? Yarın, en son yarın belli olacakmış. Bana da öyle dediler. Anladın mı şimdi, neden doktora gidemiye- ceğini. Başını yumruklarken, anladım diyor adam. Doktora gitsek, gömerler buraya. Ya, işimiz olmaz - sa? Tez elden ulaştırırız köyümüze. Tez elden... Sıdika'nın üzerine beyaz bir çarşaf arıyor anası. Bu - lamıyor. Kırmızı, mavi çizgili bir çarşafı örtüyor üzerine. Küçük, yumuşak, dalgalı saçların süslediği başı dışarda bırakıyor. Sanki soluk alacakmış, yaşıyor, ya da yeniden yaşıyacakmış gibi umutlanıyor anası, babası. Gözlerini açıverse... Kalksa ayağa bir solukta... Sizi kandırıydım dese. Sevinse karı-koca bir güzel. Bugün, başına gelenleri anlatsa bir bir. Koştum şu sokaktan. Dönünce köşeyi, Kireşin önü bir kalabalık, bir kalabalıktı ki... Bayramdı bugün anne. Çocukların bayramı... Şeker emdik, Coca-Cola içtik. İsa amcaya dua ettik, iki çapraz demiri öp - mek için sıraya girdik sonra. Ben de öpmek için dudaklarımı uzattım. Rahibe abla çekti çapraz demiri ama. Dizlerini kır, dedi. Kırdım baba. Oradan kiliseye gittiler. Beni ayırdı Rahibe abla. Haydi sen eve git, dedi. Koştum aynı sokakta gene. Boynumdaki burç zincirine takılı, anahtarımızla evimizi açtım.

Oturdum şu koltuğa. Sonra, gardrobun. alt gözünden bebeklerimi çıkardım. Evcilik oynadım onlarla. Anne, Emo var ya, altına işedi gene. Dövdüm onu. Ama, senin bana vurduğun gibi hızlı hızlı vur - madım ben. Vurmamalıyım hem değil mi? Küçük o. Sancılarım tuttu birdenbire. Attım kendimi yere. Anne, koş gel, dedim. Baba, Opelimize bin gel, de - dim. Dedim ya, kimseler gelmedi anne. Dedem olsaydı şimdi. Kucağına alırdı beni. Köyde yaptığı gi - bi, dere kenarına götürürdü. Sularla oynardık onunla. Küçük, yassı, temiz taşlar toplardım. Sürüne sürüne kapıya yaklaştım anne. Güçlkle doğrulup aç - tım kapıyı. Koridora çıktım. Utandım sürünmekten. Duvarlara yaslanıp komşu kapılarını çaldım bir bir. Herkes fabrikalara gitmiş gene. Sahi, çalışıyor büyükler. Çocuklar da kilisede. Rahibe ablamın etek - lerine yapışsaydım keşke. Beni de kiliseye götürme - si için yalvarsaydım ona. O çapraz demiri öperken, dizlerimi kırmak yerine, diz çökeceğim, böyle böyle deseydim. Ama fırsatı kaçırmıştım anne. Bulama - dım, bir sepet elma kadar insanın yaşadığı şu apart - manda. kimsecikleri. Gerisin geri döndüm. Ha, bak sana ne diyeceğim, sözün burasında. Sevineceğin bir şey anne. Sancılarım la döndüm ya. kapımızı arka - dan kilitlemeyi unutmadım, gene. Öcüler gelip beni götürmesin diye, sen öğiitlemiştin ya. Sonra şuracığa yuvarlandım işte... Ya uzarsa? Yarın belli olur diyor - lar, dedi adam. Diyelim, öbür gün. Birbirlerine ba - kıyorlar bir süre. Kadın *ayağa* kalkıyor, yavaş yavaş. Sonra kocasına dolanıyor, ağlamasını sürdürür - ken. Dayanmaz Sıdika iki gün. Kokar, değil mi diyor, adam, dişlerini sıkarken. Kokar ya... Doktora, polise haber versek de kötü. Ya gömerlerse bura

ya. Ya salacaklarsa bizi. Salacaklarsa... Ağlama böylesi sesli. Duyarlarsa duysunlar, olmaz değil mi? Olur mu hiç. Haber ver doktora. Esirgetme ağlamayı benden. Ya, yarın belli olmazsa? Doğru ya, ya yarın belli olmazsa. Ya yarın belli olmazsa? Doğru ya, ya yarın belli olmazsa. Ya yarın belli... Doğru ya, ya yarın belli... Ya yarın... Doğru ya... Ya yarın... Yarın... Yarın... Sabah yaklaşıyor. Bütün gece yağan yağmurla, ıslanıyor güneş. Sabah oluyor ama. Güneş solgun. Kilise çanları vurmaya başlıyor. Sıçırıyorlar. Yerlerinden kımıldamıyorlar oysa. Sıçrayan, ürperen, titreyen yürekleridir şimdi. Fabri - kalarımıza ulaşmak için henüz zamanımız var der- cesine birbirlerinin yüzüne bakıyorlar. Giyinmek için zaman harcamıyacaklar bugün. İlkın kadın kal- kıyor yerinden. Bir düş, bir filim, bir masal gece - sinin sabahı sanki. Bir düş, bir filim, bir masal ol - madığını ansızın anlıyor kadın. Yatakta, mavi, kırmızı bir çarşafın altında duran Sıdika'yı görüyor çünkü. Ağlıyor yeni baştan. Daha doğrusu, Almanya'yı, yarm diye bekledikleri bugünü unutup yüksek sesle ağlıyor. Kocasını fırlıyor yerinden. Gelip ağ - zını kapatıyor. Ağlama Fatma.. Hadi, hiç bir şey olmamış gibi fabrikamıza gidelim. Sıdika?... Sıdı- ka burada mı kalacak, kendi başına? Bir bugünü- müz var, çetin olan. Yeniden kilisenin çanları çalıyor. Çan sesleri ufalanıp tükendiğinde sokak kapısının önünde olmalılar. Tedirgin oluyorlar. Ayakkabılarına doğru yürürlerken birbirlerine çarpıyorlar. Kadın, odanın kapısını kapayacağı sıra, çan seslerinin tükenmek üzere olduğuna aldırıyor. Koridora doğru yürüyeceğine, odaya, Sıdika'nın bulun - duğu odaya doğru koşuyor. Eğilip soğuk, ama gü-

lüksiyen beş yaşındaki canını öpüyor uzun uzun. Sonra, koridordan geçmesi, merdivenleri inmesi Opel arabalarının yanına ulaşması, kuşları bile şaşırtacak çabuklukta oluyor. Adam, motoru çalıştırıyor. Vitese takacağı sıra, başını eğip ön pencereden Sı- dıka'nın yattığı odaya bakıyor. Motoru hızlı çalıştır diyor, kadın. Çok gaz ver. Gürültü yap. Gürültülü yollara girince, doyası ağlamaya başlıyorlar. Şu meydan, belki de başka bir kentte böylesi bir meydan... Toplama kampları... Bir milyon. İki milyon. Üç milyon. Ve başka milyonlar. Üst üste insanlar. Çoluk çocuğuyla... İhtiyarı, genciyle, üst üste insanlar. Toplama kampları... Fırınlar... Kürekle atılan kömür gibi insanlar... İtilmeleri, küme küme fırla - tılmaları kolay. Serçe kadar, tüy kadar kalmış her biri. Seviniyor kimi altta kalanlar. Gaz fırınlarında ölmenin sırası, altta kalanlara, üç-beş saniye sonra geliyor çünkü. Toplama kampları... Şu meydanda, ya da başka bir kentte böylesi bir meydanda... Toplanıyor insanlar. Bir araya. Yan yana. Üst üste. Opel arabalarının geçtiği mahalleye bakıyor karı-koca. Ağlamaları hâlâ dinmemiş. Bu mahalle yabancılar mahallesi. Toplanmışlar gelip başka ülkelerden. Toplama kampları gibi, dağıtma kampları olacak buralar. He ya, dağılacak diyor, adam. Bu mahalleler dağıtılacak. İşsizlik bahane. Bugün belli olur değil mi? diye soruyor kadın. Belli olur, diyor adam. Yağmur yağıyor hâlâ. Islak güneşin solgun renkleri, caddelerde uçuşuyor. Kadın iniyor arabadan. Fabrikasına doğru koşuyor. Adam fırlatıyor Opel'i. Çalıştığı yer, kentin dışında adamın. Ansızın bir yumak sevinç filizleniyor adamın yüreğinde. Çalıştığı yer karanlık çünkü. Uykusuz gözlerini, ağladığını

kimseler göremiyecek böylece. Dalıyor içeriye. Uzun, upuzun bir tünel gibi bu çiftlik. Pencereleler, siyah kâğıtlarla kaplı. Zifiri karanlık her yan. El yordamıyla, yılların verdiği alışkanlıkla yürüyor. Konuşmalar fısıltılı. Geldin mi? Geldim. Kim eksik? Hepi - miz tamamız. Belli oldu mu? Yeni bir haber var mı? Şef uzakta. Ona sor. Sağa doğru yürü. Sağa doğru yürüyor adam. Yeni bir haber var mı Şefim? Ha, sen misin Salih. Benim. Telefon bekliyorum. İşinin başına geç şimdi. Şef, fosforlu saatine bakıyor. Tamam, diyor. Güneş veriyorum şimdi. Kocaman bir şalteri aşağıya doğru indiriyor Şef. Tepede bir güneş doğuyor. Elektrikli bir güneş bu. Çiftliğin içinde sabah oluyor ansızın. Tavuklar, horozlar kıpırdanıyor. Git, git, gıdak. Bantlar yürüyor. Yem, su geçiyor tavukların önünden. Horozlar kanatlarını çırpıyor. Horozlar, tavukların üstünde şimdi. Kümeslerin arka bölümüne geçiyor emekçiler. Tavukların daha önceden yumurtladıkları yumurtaları topluyorlar naylon sepetlere. Uzun bir süre geçiyor. Herkes yeni görevi için hazırlansın diye bağılıyor, Şef, yeniden. Koşuşmalar. Tamamız efendim. Dikkat! Bir, iki, üç... Güneşi söndürüyorum. Şalteri kapatıyor Şef. Yeniden zifiri karanlık. Tavuklar, gece oldu sanıyorlar. Oysa henüz öğle bile olmamış. Burada, bu uygar çiftlikte doğan tavuk, hem de binlerce tavuk, şu yeryüzünün güneşini bir kez bile gö - remiyor. Hiç biri, yeryüzü güneşine göre yumurtlayan tavuklar değil bunların. Karanlık çiftliğin duvarına monte edilmiş elektrikli güneşin, her gün biraz daha azaltılan yirmi dört saatine göre, yumurtlamayı öğreniyorlar. Sessizlik. Şef bağılıyor. Pirim alacaksınız, bugünden sonra. Dua etsin herkes. Ka

ranlıkta haç çıkarıyor hristiyan emekçiler. Sıdika'-nın babası, Sıdika'ya rahmet diliyor, bu sıra. Pirim alacaksınız dedim, değil mi? Evet, dediniz. Ama, deneyimizin başarılı olması gerek. Nasıl yani efen - dim? Tavukları kandıracağız. Bundan böyle bir günde iki kez güneş yapacağız, onlara. Değil mi ama efendim, bir yılda şu kadar, üç yılda bu kadar yu - murta. Günde iki yumurta alırsak, her tavuktan, ömrünün yarısını tasarruf etmiş oluruz. Fosforlu saatine bakıyor. Şalteri açıyorum. Sahi, sizin yemek zamanınız. Ama sonucu görmek istersiniz değil mi? Bakalım, pirim alabilecek misiniz? Şalteri indiriyor. Yeniden güneş doğuyor tavuklara. Horozlar ötüyor. Tavuklar kıpırdanıyor. Sabah oluyor sanki. Çoğu tavuğun, küçük şaşkın gözleri, elektrikli gü - neşte. Kanat çırpıp kalkıyorlar kıvrıldıkları yerden. Horozlar sığıyor, sırtlarına gene. Şef bakıyor. Oldu arkadaşlar. Başardınız. Pirim hakkınız. Yemeğe gidebilirsiniz. Baş dönüyor, Salih'in. Karanlık, ay - dınlık, uykusuzluk, Sıdika... Güçlkle geliyor, Şefin yanına. Bir telefon etseniz! Olur, diyor, Şef. Tele - fon.. . Uzun, uzun Almanca konuşuyorlar. Telefon kapanıyor. Bir yıl daha kalabilirsin yabancı diyor, Şef... Dün gecedan beri, adamın yüzü ilk kez gülü - yor. Uzanıp elini sıkmak istiyor Şefin. Duralıyor. Kötü bir haberim var benim, diyor. Gitmek için izin istiyorum. Türkiye'ye mi? No, no, diyor adam, kor - kuyla. İzin, birkaç gün için istiyorum. Kızım öldü de... Fırılıyor izinli adımlarla. Arabasına biniyor. Karısına doğru sürüyor. Yok, iş yerinde o. Şimdi, daha hızlı... Eve ulaşıyor. Kapı açık. İçeriye giri - yor.. Ne haber? Bir yıl daha uzatmışlar. Bana da böyle söylediler, diyor, kadın. Birbirlerine sarılıyor -

lar sevinçle Sıdıka ilişiyor gözlerine. Kopuyorlar utançla birbirlerinden. Sıdıka'nın yüzü daha bir soğumuş. Hâlâ gülümsüyor ama. Demek, geri gndermiyorlar, diyor kadın. Geri gndermiyorlar, diyor, adam. Burada kalabiliyoruz, öyle mi? Sağolsunlar, burada kalabiliyoruz. Almanlara haber verelim yleyse, kokmadan gmlsn, Sıdıka...

DÜNYADAN BİR
ATLI GEÇTİ

Gün, siyahlanmadan varmak istiyordu. İstedikçe düşüyor, düştükçe, kalkamadan bekliyordu bir süre. Saatlerden beri geliyordu ötelere doğru. Bir tek kuş bile görememişti. Önceleri üzülmüş, bozkırın alabildiğine uzanan boşluğunda daha bir yalnız olduğunu anlamıştı. Şimdi, şurada, göğ'e bakarken, - hem de aç, susuz - kuşların buralara neden gelmediğini anlıyordu. Bir tek ağaç bile yoktu, konmaları için.

Güneşe baktı. Az kalmıştı. Ayaklarını toprağa çakıyormuş gibi, dizlerine yığdı ağırlığını. Kalktı. Önü, dağsız, tepesiz yolda yeniden yürümeye başladı.

Sağına baktığında, güneşin son izini de yitirdi. Gök, nerdeyse, yerle bir olacaktı. Yüreği, karanlıkla teyelleneceği sıra, varmayı dilediği köyü gördü. Az ötesindeydi. Oturdu. Umutlandığı ev, iyice silinsin istedi; güneşsiz bozkırda.

Kapı açıldı. Odadan, gaz lâmbasının bulutlu ışığı vurunca, tanıdı onu, ağanın oğlu.

«Sen misin?»

«He,» dedi yeşil gözlü delikanlı, sarılırken, «Benim.»

«Gel içeri.»

Öteki odadan, ağa geldi bu sıra. Üç erkek baktı birbirine.

«Şöyle otur,» diye divanda yer gösterdi ağa.

Oturdular.

«Kusura bakmayın,» dedi. «Başım darda kaldı da.»

«Hele,» dedi ağa, oğluna. «Söyle de sofraya hazır - lasınlar

konuğumuza.»

Çıktı odadan. Ağa sokuldu biraz.

«Başım dolaştıran ne?»

«Suyu geçmek isterim; öbür yüze.»

«Birini mi vurdun?»

Başını salladı, evetleri yok edercesine.

«Kaçak işi mi?»

«.....»

«Anladım,» dedi ağa, bağdaşını tazelerken. «Hü- kümetle

karşı karşıya, gelmişsin sen.»

«Öyle oldu.»

«Canın sağ olsun,» dedi ağa, konuğun sırtını sıvazlarken.

«Ananın hakkı çoktur bizde. Kimse ala - maz elimden seni. Kalk, yüzünü gözünü yıka. Ner- deyse gelir aş. Anan nasıl?»

«Öldü. geçen güz.»

Gaz lâmbasını kısıp kapıyı yavaşça örttü ağanın oğlu.

Gözleri açıldı gene. Odanın içindeki ufacık aydınlık, şekillere vurunca, gölgeler, duvarlarda, tavanda kocaman kocaman olmuştu. Günlerden beri

ilk kez yumuşak bir yatağa kavuşmuştu. Gnl de yumuşayıp dağılmıştı canında. İki oda ötede, kendisini koruyacağına söz vermiş ağa vardı çünkü. Bozkır yerinde, ağanın ağzından çıkan sözlerin güvenilir olduğuna inanmıştı. Bedeni gevşedi. Bıraktı kendisini, uykularının en şirinine.

Az sonra, kapıyı açtı ağanın oğlu. Başını uzatıp baktı içeriye. Konuğun uyuduğunu iyice kestirince dönüp babasının dizleri dibine oturdu.

«Uyumuş.»

Ağa, sigarasını sarıp ateşleyince konuştu.

«Ben ölünce, yerime kim geçecek ha?»

Oğlu, başını ne düşürdü. Utanması uzun sürdü.

«Sen,» dedi ağa. «Bunu bilmeyecek ne var. Biricik oğlum değil misin? »

«Allah gecinden versin,» dedi oğlu.

«Diyelim, yarından yakındır ölüm bana. Hazır mısın ağalığıma sahip çıkmağa?»

«Kurban baba,» dedi, biraz utanmış. «Durduğun yerde, neden böyle konuşursun?»

«Seni sınamak isterim,» dedi ağa. «Bakalım sancağımı, yere mi dşrrsn, yoksa, bir kat daha mı açarsın, gizli oyunlara karşı.»

Oğlu, başını çevirdi, babasına. Bağlandılar gözleriyle.

«Sına,» dedi sonunda. «Güvenin yoksa sına. Bunca yıl, senin gibi bir ağanın oğlu olmam yetme - mişse... »

Divana uzandı ağa. Dirseğinin birisiyle başım besledi.

«İçerdeki,» dedi. «Suyu geçmek istermiş.»

«Kaağa mı?»

«Yok.»

«Birisini mi vurmuş?»

« O da değil.»

«Vel... Ya niyeymiş?»

Bedenini ikiye katladı ağa, oturduğunda.

«Sen ağa olamazsın,» dedi kızgın. «Başka işler var şimdilerde, anlıyamadığm.»

«Nasıl işler kurban baba?»

«İçerdeki delikanlı, kimdir, kim değildir bunu bilmelisin ilkin.»

«Emzikçimin oğlu ya!»

«Ölmüş geçen güz.»

«Eee baba?»

«Kismet ayağımıza gelmiştir gene. Anasının sütü kurtarmıştı seni, şimdi de oğlunun başı, şanımıza şan katacak.»

Kalkıp divana oturdu. Babasına yakın olmakla, anlatılanları daha iyi kavrayacağını sandı.

«Buyur baba,» dedi. «Kulağım, aklım sendedir.»

Ağa yokuşları düzleştirdi.

«Vur onu.»

«Niye baba?»

Ağa divandan kalktı. Odanın içinde yürümeye başladı. Oğlu da yerinden doğruldu. Babası ayaktay- ken oturmak törelerine sığmazdı.

«Hükümetle aramız açıktır,» dedi ağa, durduğu bir sıra. «Bunu düzeltmek gerek.»

Süt kardeşimin başıyla mı?»

«He... Söyle bakalım şimdi, vurulacak en uygun yer neresidir?»

« Evimizin içi mi? »

«Dedim ya, sen ağa olamazsın ulan. Emdiğin

süt haram, olsun. Süt yere girsin hem. Emzikçinin sütüydü alt tarafı. Ya bunca emeklerim?»

Dudak sürdürü babasının ellerine.

«Bağışla... Seni kızdırdım, durduğun yerde. Her - den geldi, süt kardeşim mi kimse? »

«Töbe de oğlum. Kendi ayağıyla, gelmiştir kısmetimiz.»

«Nerde vurmali öyleyse baba? Hele söyle, iyice meraklandım.»

Sustular. Su, bir lokmacık da olsa, kuyu başının kıyıcığında kurbağalar vardı. Ötüyorlardı, bozkır sessizliğinde. Sesleri bedenlerini, bin kat arttırır- casına hem. Baba - oğul dinlediler bu sesi, bir süre. Öteki odalarda yatanları düşündü ağanın oğlu. İki kızkardeşi, anası, - özbeöz anası - vardı. Yanaşmalar vardı, ahıra yakın bir odada. Birkaç duvar ötede de, üzerinde ölüm kurdukları süt kardeşi yatıyordu.

«Bak,» dedi ağa, oğluna iyice sokulunca. «Tüm köylerimiz, tüm, topraklarımızın dışında olmalı bu iş. Hükümete göz kırparken, töremizi bozup Tanrı misafirini ele verdi dedirtmemeli; dosta, düşmana. Anladın mı ağalığın ustalığını oğul? »

Gözlerini araladı. Yumdu gerisin geri. Hafif bedenini, kıpırdattı yorganın altında. Buralara nasıl, neden geldiğini düşündü. Yıllar önce gitmişti bu köyden. Yıllar sonra, bir kaçak olarak geleceğini nasıl bilebilirdi o günler. Yazgı demiyordu ama, böylesi dönüş. Yazgıyı utandırmak, karalamak diyordu. Başkaları adına üstelik...

Kapı tıkırdadı. Gözleri açıldı hemen. Süt karde-

sinin evinde de olsa, tetik olmağa alışmıştı günlerden beri.

Toparlandı.

«Kimdir o?»

«Benim,» dedi ağanın oğlu.

«Kalktıydım,» dedi, kapıya gelip sürgüyü boşa alırken.

Odaya girdi, ağanın oğlu. Kapıyı örttü.

«Babamdan birşey istemişsin kardeşim,» dedi. usulcacık.

«Gün iyice ağarmadan, savuşalım derim. Suyun öbür yüzüne geçirmek boynumun borcudur seni.»

«Sağol kardeşim,» dedi. «Giyineyim.»

Ağanın oğlu çıktı.

Odanın küçük penceresinden dışarıya baktı. Gün geliyordu.

Evler, incelmış karanlığın içine, duvarlarını doldurmaya başlamıştı dünkü gibi. Evlerin ortaya aldığı küçük alanı da gördü. Az önce, kendisini suyun öbür yüzüne aşkırtacak ağanın oğluyla birlik, süt kardeşlikle aşılana çocuklukları kıpırdanmaya başladı bu alanda. «Kardeşim gel. Koşma öyle. Düşersin sonra. Kardeşim benim.» Ağanın oğlu koşardı ama. Bu kez, kendisi yekiniydi durduğu yerden. Yakalardı onu. Sarılır. «Tatlı kardeşim benim,» derdi sıcacık. Ağanın oğlu bakardı ona uzun uzun. «Biz nasıl kardeşiz?» diye sorardı ardından. «Senin evin bir göz, benim evim çok göz?» «Sütümü içmişsin sen. Anamın söyleyişi, bal gibi kardeş sa - yılmışız bundan ötürü.»

Kapı tıkırdadı yeniden.

«Hazırım,» dedi.

«Gel öyleyse, kimseyi uyandırmadan çıkalım.» dedi, ağanın oğlu.

Eşlikliğe çıktı. Bakındı çevresine. Odalar kördü,

«Babanın ellerinden öpmek isterim,» dedi, yeşil gözlerini kırıştıtırırken. «Belki de hiç dönemem.»

Kıpırdandı ağanın oğlu. Babasının odasına doğ - ru yürümeye niyetlendi.

«Uyuyordur,» dedi sonunda. «Döndüğümde, hakkını helâl etmesini söylerim.»

Önce avluya çıktılar. Sonra her biri, bir ata bindi. Köyün güneyine daldılar. Atların yelesinden, sa - bah yeli gelip geçerken; ekinlerle sarmaş dolaş olu - yordu yeleler çoğu kez. Ağanın oğlu, hafifçe öne eğilmişti. Atın hareketleri, bedeninde yaylanıp yumu - şarken, süt kardeşi güçlük çekiyordu, atının sırtında.

Yanyana oldular bir ara. Dönüp baktılar birbirlerine. Aynı ayda, hatta aynı günde doğmuş olma - lara karşın, ağanın oğlu iriydi, süt kardeşinden. Yeniden ard-arda oldular. Yeşil, umut dolu gözleriyle ağanın oğluna baktı. Kendisinin ne kadar cılız kal - mış olduğunu, şimdi daha iyi görebiliyordu. Güneş çok öteelerde de olsa, çok aşağılarda da olsa renk - lendirmişti göğün doğusunu. Omuzlarına baktı. At sırtına çökmüş yarım bedenine, üzengiye dolmuş kocaman ayaklarına da baktı. Belli belirsiz, atın sır - tında kalkıp oturdu. Yelden hafif olduğunu sandı, izlerken onu.

Bir tepenin başına vardıklarında, atını durdurdu ağanın oğlu.

«İyice kollamak gerek,» dedi. «Suya az kaldı.» Kolladığı başka şeylerdi oysa. Köylerinden uzak - laştıklarını iyice kestiriyordu. Topraklarının da tü - kenmiş olduğuna bir güzel inanmak istedi. Çevresine bakındı. Topraklarını, koşturulan at sırtında, saatlere vurdu. Babasının sözlerini bir bir geçirdi

aklından. Daha güvenilir olmak için, biraz daha toprak çığnetmek istedi atlara.

«Az kalmış kardeşim,» dedi, gülümseyerek.

«Sen benim südümü içmişsin. Kardeş olmuşuz böylece,» dedi. «Süt hakkı kolayına, bağışlanmaz ama, bu iyiliğine karşılık, bir bardak suyumuzu içip geçmişsindir diyelim. Diyelim de helâllaşalım kardeşim. »

Atların sırtında uzandılar birbirine. Kol atıp yarımşar beden sarıldılar.

Emzikçi kadın, ölmemiş olsaydı, iki atın arasında dineliverirdi şimdi. Uy oğullarım, derdi. Yeşil gözlü oğlum, ağamın biricik yiğidi, geldim işte. Top - rağım ben. Suyum ben. Çiçeklenip meyva veren ağacım ben. Böyle olmasaydım; ikinizi her bir kolumla sarmalayıp kuş ağızlarınızı sütlü memelerime gömebilir miydim? Ne çabuk unutulur oldu; o güzel günlerimiz?

Atlar yeniden koşturuldu. Ağanın oğlu, heybedeki dürbünlü tüfeğe gözlerini kaydırıldı. Az sonra, süt kardeşini öne verip çukurun birinden, yukarıya yöneldiklerinde bitirecekti bu işi.

Uzandı tüfeğe.

Gene emzikçi kadın girmek istiyordu aralarına. Bir öndeki oğluna, bir geride, eli tüfeğe yakın, yıl - larca südüyle beslediği bebeye koşuyordu sanki.

Yoksa, tüfeğinle verdiğin göz dağından usanıp tetiği mi çekmek istersin oğluma, ağanın oğlu? Etlerim çürüyüp ota, kurda yem olmasaydı, memelerinizi gösterirdim size. İşte, derdim. Hele sana, ağa-

nın oğlu. Fokur fokur emdiğin memeni ne çabuk unuttun? Beni besliyen er hakkını bile hiçe sayıp seni sütleyen ananım ben. Önüne neden katmışsın oğlumu böyle?

Tüfeği heybeden alacağı sıra, yeşil gözlü döndü ardına.

«Yaklaşıyoruz değil .mi?»

Eliyle, tüfek yerine bacağına okşadı ağanın oğlu.

«Sözün doğrudur kardeşim. Geldik, geleceğiz. Şu yöne çevir atını.»

Atların başını doğruya verdiler.

Kuytu bir yer mi ararsın yoksa? Vuracaksan, yüzünü yüzüne dönder. İkinizi bir bedenden beslerken, gözümün biriyle sana, biriyle yeşilime bakmadım mı ben? Aşm acısını, tuzlusunu yediğimde, ze- hirlenmiyesin diye, ilkağzı, öz oğlumla sınımadım mı a yavru? Emanete hıyanetlik edilir mi hiç? Seni, aldığım da el kadardın, koçlar gibi edip de ver - medim mi, ala düşmüş anana? Oğlum da kapınıza yüz sürüp canını emanet etmedi mi? Neden katmışsın önüne böyle? Kurbanlık kuzu mu sandın onu?

«Silahın var mı?» diye sordu, ağanın oğlu.

«Yok,» dedi.

«Bende var,» dedi, silâhı heybeden alırken. «Suya az kaldı da. Ne olur ne olmaz.»

«Kimbilir kaç yıl geçecek, yeniden görmem için buraları,» diye acı acı gülümsedi.

Tüfeği, doğrultmaya başladı ağanın oğlu.

Yeşilim, yeşilim, dön de bak ardına. Vuracak seni, ağanın oğlu. Gözlerin açık gitmesin hiç olmazsa. Südünü paylaştığının tuzağına düştüğünü gör de, öyle düş toprağa. Başını alıp götüreceksin. Tetiğe basan parmaklarını sürmesin gözlerine. Kucağıma alıp götürdüğümde ağanın oğlunu, seni de istemişti babası. Tartıya vurdular ağırlığınızı, yeşilim. Senden, kat be kat çok süt çekmişti benden. Hafifliğini hesaptan düşüp her gramına bir çuval buğday yollamıştı babası. Analığıma gölge düşürmem dediydim, yeşilim. Benimki, vicdan uğruna. Vicdan uğruna dediydim de, buğdaylarını bölüştüyduk obalıyla, helâllimin şavkı. Şehir yerinde ne gördün; ne öğrendin de böylesi tuzağa düşürürler seni. Yoksa gönül mü düşürdün kimi yollara? Etin, canın azıcık ama aklın bereketli mi oldu yeşilim? Başını kesip almak istemeleri; içindeki aklını sebil etmeden korktuklarından mı yoksa? Dönüver, yeşil gözlü yiğidim. Kap tüfeğini elinden. Vurma ama. Kovala. Koşturabildiğin kadar atını, tükenecek toprakları...

Tetiği çekti ağanın oğlu.

BİR NAZLI VARDI

Toz, toprak ve hastalıkların toplamına, bebekliğin demişti, anası. Ama çocukluğunu biliyordu Naz - lı. Bozkır sıcağında azık taşımıştı tarlalara. Kar - dığı tezeği, resim yapar gibi duvarlara yapıştırmıştı, halka halka. Babasının yüzünün güldüğünü, satıldığı gün görmüştü doyasıya. Bir kaç kâğıt almıştı babası. Kimileri yüz, kimileri bin basamağından ko- nuşmuştu. Ama Nazlı, bilmezdi para saymasını.

Gelin olup gideli, şunun şurasında kaç ay olmuştu? İsmi kahpeye çıkmıştı oysa. Bugün, davarlar dönerken uzak dağlardan, kürelemişlerdi Nazlı'yı babaocağına. Hem de öyle bir kürelemek ki, zibil gibi, bir bohça et gibi...

«Şimdi netmeli?» diye sordu babası.

Anası, kararı, ferman düzmeyi ona buyur etti.

« Sen bilirsin ağam.»

Nazlı büzüldü. Nazlı korktu. Cam titrer, dili, kar gibi erir oldu ağzında.

«Bilirsin avrat, sonu gelmiştir.»

«He bilirim.»

«Uşaklar, hele siz de gelin yanımıza.»

Dışarıda gece vardı. Odayı, cılız bir gaz lâmbası ışıtiyordu.

Kadın, Ahmed'in, Musa'nın yorganım kaldırdı.

«Uyanın uşaklar, babanız sizi çağırır.»

Nazlı'nın kardeşleri, gözlerindeki uykuyu sil -

diler.

«Buyur baba.»

«Sokulun yanıma.»

Küçüğü sekiz yaşındaydı. Büyüğü bu güz on- üçüne ulaşmıştı.

«Bilmeniz vardır, ablanız kahpe olmuştur.»

Kardeşleri Nazlıyı aradılar. Gaz lâmbasının parçalı gölgesinde buldular.

«He.»

«Baba...»

Babası, anası, kardeşleri Nazlı'nın sesine döndüler. Konuşmasını sürdürmedi Nazlı. Başını öne eğip verecekleri karara canını kıldan ince tuttu. Geride kalacaklara can sağlığı diledi.

«Bak Ahmet, yaşın dile dolanır olmuştur. Ya - kında sana bir avrat ister.»

Öne baş eğme sırası Ahmed'e gelmişti. Bacı-kar- deşin bakışları altta buluştu.

«Utanma ulan.»

Başını dikti Ahmed.

«Buyur baba.»

«Avrada ne dersin? »

«İsterim baba.»

«Sana kız verirler mi ulan?»

Babaları bir cıgara sarıp yaktı. Sonra arayıp buldu gölgesinde Nazlı'yı. Düşman düşman süzdü.

«Sana kız verirler mi ha?»

Anlamıştı Nazlı, sözün nereye varacağını. Kardeşine baktı. Kara gözlerine kurban olmak istedi. Unutmuştu Nazlı, başına gelecekleri. Kalkıp kardeşine sarılmak istedi. Yaşı onbeşti. Can, kuş gibiydi bedeninde. Ama babasının sözü dağ oldu sanki. Gelip aralarına oturdu.

«Demem odur ki oğlum, bacısı kahpe olana, kız bulmak kolay değildir. Kızı kahpe olana iş de vermezler.»

Sonra uzanıp Ahmed'in başını okşadı.

Ahmed, Nazlı'ya döndü. O da babasının yamacına geçmeye hazırdı.

«Ana!»

Babası olmasa, bir çift söz etmek istiyordu Nazlı. Gülümsedi. Gülümsedi ya, görmedi anası.

«Ne var?»

Başını duvara çevirdi. Kerpiçleri gördü. Kerpiçlerin dibinde asılı bakır tepsi vardı. Yukarıda ol - masa, başını vura vura parçalamak istedi. Damın kapısını açıp havarley diye diye bozkıra doğru koşmayı kurdu. «Dur. Vel,» dedi kendi kendine. «Az ötemiz Suriye toprağı.»

Ulan Musa.»

Anası Musa'ya döndü. Musa uyuyakalmıştı oturduğu yerde.

«Ne?»

«Baban Musa demiştir.»

Musa baktı. Cıgarasını söndürüp toprağa bastı babası.

«Ankara devletinde bayrak açıldığında... He o yıl doğmuştun. Daha yaşın küçüktür. Sen yat.»

Musa olduğu yere kıvrıldı. Üstü açıktı. Üşüme

sin istedi Nazlı. Kalkıp yatağa doğru gitmeye yeltendi.

«Sen otur kahpe.»

Oturdu.

«Ana.»

İstiyordu, anasına, her şeyi bir bir anlatmak.

«Ahmed'in avrat meselesi bir... Benim iş meselem iki...

Gelelim ağamıza.»

« Duymuş mudur? »

«Vel... Ağamız bu, duymaz olur mu? Hem, oğlan evinin yeni icadına çok öfkelenmiştir. Paraları getir hele.»

Kadın ayağa kalktı. Nazlı'nın yanbaşıda duran çeyiz sandığına kavuştuğunda bakıştı ana-kız. Yüzünü sevdi anasının. Küçükken öptüğü, yaladığı yanakları, analı geldi gene. Çeyiz sandığına uzanan ellerine yapıştı.

«Ana!»

Eğildi kulağına kadar, istedi duymasın evin erkeği.

«Söylemek istediklerin boşunadır Nazlı.»

«Ana!»

«Paraları getirsene avrat!»

Sandığı açtı kadın. Diplere indi. Çıkını buldu. Getirip kocasına verdi.

Nazlı anlamıştı, bu paraların, etinin, canının karşılığı olduğunu.

«Her şeyi duymuş musan avrat?»

«Başlık parasını geri isterler.»

«He... Ya parayı geri isterler, ya da kızı biz öldürelim... »

«

«Parayı geri verirsek, kızı onlar öldürecek.»

« Eksiğimiz çok mu? »

«Şu kâğıttan, bir eksikimiz vardır.»

«Bulgurumuz var. Onu da bulgurla ödeşiriz.»

Nazlı, şaşkın şaşkın dinliyordu konuşmaları. Bir Ahmed'e baktı, bir Musa'ya baktı. Acıdı kardeş - lerine. Bir süre sonra diline söz katmak istedi.

«Ana.»

«Ne deyisen kız, ana, ana?»

« Demem odur ki...»

Sustu Nazlı. Cam iki çatal olmuştu. Canı, baba- ocağıyla, erevi arasına gerilmişti. İstedi, orta yerin - den bölünsün. Yarısı babaocağında, yarısı erevinde kalsın. Başlık parasından, babası, anası, kardeşleri de sebeplensin. Nasıl olsa, canı elden gidecek olduktan sonra, bölüşsünler parayı.

Babası ayağa kalktı. Su dökmeye çıktı. Nazlı gelip anasının eteklerine yapıştı. Eteklerine yapışırken kendi kınalı ellerini gördü.

«Sonum ölümdür, bilmişem,» dedi. «Canım yere düşmeden bir sır vermek isterim.»

Anası, başını uzatıp kapıdan yöne baktı.

«Tez söyle.»

«Paralar sizde kalsın ana. Benim için, ha bu evde ölmüşem, ha öbür evde. Babamın dediklerini duy- muşam. Ahmed'in düğününe para ister. Babam ma - pusa girer mi?»

Anası, elinin birisini uzattı. Nazlı'nın yaşmağından sızan saçları tuttu. Avucunun içinde gıcırdattı.

«Anan sana hayran olurdu, namussuzluğun olmasaydı. .. »

Nazlı, başını kaldırdı. Kollarını anasının boynuna doladı. Yanaklarından öptü.

«Ana, kızın var ya... He vallah... Söz vermişem. He billah

Babası içeri girdi bu sıra. Nazlı'nın kolları demir külçe gibi oldu ilkin. Sonra tüyden hafif olup düştü iki yanına.

«Baba.»

Yüzüne bakmadı babası. Gerisin geri gidip yerine oturdu, Nazlı. Başını, iki dizinin arasına bıraktı. Önünü düşününce, utanıp yan yatırdı başını. «Yaptıklarım ne ki,» dedi kendi kendine. Düşündü, kınasını, düğününü, düğün gecesi koynuna giren de - likanlıyı. Eri olamadı o hiç bir zaman. Birlikte yattılar geceler gecesi. Ama, bir beden olamadılar nasılsa. Tatlı bir şey varsa, o da yanaklarında kalmıştı. Onlar öpülmüştü yalnızca. «Yok,» dedi yüreğini kabartırken. «Bir de ellerimi öptü. Toprak gibi öptü. Kısır bir toprak gibi öptü. Kimseye söyleme, sırrımı, dedi. Sana söz olsun, dedim. Biz kardeş-bacı- yız. Bu kahpe sözü de nerden çıktı ? Kısırlığına kur - ban ya, hainliği eden kim? Döl bekler anam, babam. Olsa olsa onların oyunudur bu. Başlık parasını geri almak isterler. Dünya kalksa üstüne, sırrımı ele vermek var mı Nazlı?» Yeniden öpmüştü ellerini. Kısır toprak gibi utanarak öpmüştü. Nazlı gülümsemişti, kendi kendine. «Söylemek olur mu hiç. Ben bu oba - larda, el öpen erkeği nasıl bulurum a bacılar... »

Paraları çıkına sardı babası. Karısının önüne itti.

«Bir daha bunca para elimize geçmez. Ha hurda, ha orda, nasıl olsa ölecek. Biz vuralım derim.»

Bir çitirdi duyuldu. Nazlı'nın az ötesinde yatan Musa'nın eli uzandı. Avucunun içindekini aldı Nazlı. Üç-beş leblebiydi bu. Musa'nın saçları okşandı.

Doğdu doğacak olan güne karışıyordu odadaki ışık. Kardeşinin gözlerini gördü. Yolun açık olsun der gibiydi. Başlık parasının evde kalmasını istedi Naz - lı. Ayağa kalktı.

«Öldür baba.»

Sonra baltayı bulup getirdi bir solukta. Bırak - tı, para çıkınının yanına. Uzandı kapı ağzına.

«Baltayla mı?»

Duymuştu Nazlı, kurşun insanın eti içinde, kanı içinde, yağ gibi kayıyordu.

«Mavzerimiz...»

«Bulmuşam,» dedi babası. «Emanet almışam bir geceliğine.»

Kuşağından çıkardı tabancayı.

Onbeşinde bir kızdı Nazlı. İstedi, babası, anası, kardeşleri bilmesin kahpe gittiğini. Bağırıp herşeyi anlatacağı sıra, ellerini öpen geldi aklına. İşte dün - ya tabancanın ağzındaydı. Dünya üstüne geliyordu. Verdiği sözden dönmedi ama.

«Hakkınızı helâl edin,» dedi, uzandığı yerden.

Namlunun ağzı aşağıya doğru indi. Sonra para çıkınının yanında durdu. Babası tabancayı bırakıp çıkını aldı. Nazlı'nın önüne attı.

«Kahpe,» dedi. «Git kim öldürürse öldürsün. Ah, para işin içinde olmasaydı, çoktan öldürürdüm seni ya... »

Gaz lâmbası hâlâ yanıyordu. Ama ışığı gün ışığında erimişti. Kapıyı açtı anası. Toprağı gördü. Gülüyordu Nazlı'ya. Bu sevinçle babasının ellerine sarılmak istedi. Sırtını döndü Nazlıya. Anası ellerini esirgemedi. Ağlıyordu.

Birkaç adım attı. Köy meydanında tek-tiik insan vardı. Su çekiyorlardı kuyudan. Namaz vaktiy

di. Başını iyice örttü. Başlık parası avucunun için - deydi. Kendisini öldürecek olanlara doğru yürüme - ye başladı.

Ölüme hazırđı. Ama şu bozkır sabahında bir tek dileği vardı. Her adımda, yüreğinde çoğalan bir dilekti bu. «Nazlı, seni kim öldürürse öldürsün, ye - ter ki ellerini, ellerine alıp uzun uzun öpen öldürmesin. Öldürmesin öpen...»

BİR YERYUZU PARÇASI

«Biraz daha kalsan!»

«Gitmeliyim baba.»

«Oğlum.»

«Dedim ya ana, güneş gelmeden... Verin ellerinizi öpeyim.»

Damın kapısı gıcırtyla açıldı. Dudaklar, eller, kapı aralığında yapışıp koptu birbirinden. Gözyaş - larını gören olmadı...

Üç yönü suyla çevrili bir yarımada mı, su nedir bilinmez çöllerde mi, ama insanoğlunun yaşadığı şu yeryüzünde, namlular göründü.

Köy çevrildiğinde, güneş, toprağın gecedan kalma terini çoktan kurutmuştu. Erkekler anladı gelenlerin kimler olduklarını. Elllerinde tüfekler vardı, tüfeklerin ucunda da süngüleri parlıyordu. Çocuklar önce oyun sandı, olup biteni. Tüfeklilerin bacakları arasına girmek istediler. Kovuldular. Ka - dınlar, yaban çiçeklerini koparıp namluların ucuna takmak istediler. Takmak istediler ya, korkularından büzüşüp kaldılar oldukları yerde.

Karı-kocayı orta yere itelediler.

« Bunlar mı? »

«He,» dedi, köylülerden birisi. «Anası şu, babası bu.»

Çevresine bakındı baba. İki halka olmuştu tü- fekliler. İki halkanın ortasında da köylüler vardı. Baba, yardım ister gibi, nerdeyse tek tek baktı onla - ra. Bakışla buluşanın başı öne eğiliyordu.

Kuşlar uzaklara uçtu. Yılanlar yumuşaklıkların altına sığıldı.

Tabancalı birisi, tabancasını çıkarıp babaya yaklaştı.

«Oğlun nereye gitti?»

Kadın, kocasına sokulduğunda, titremesi görülebiliyordu.

«Ne bilelim aslanım,» dedi baba.

«Yakılacak bu köy.»

Dört yöne döndü sonra. Elindeki tabanca da dört yönü gördü.

« Bunların yüzünden olacak herşey!»

Köylüler kıpırdandı. Biri, ikisi söz etmeye niyetlendi.

«Yakılacak köy!»

Söze niyet tutmuşlar bağırdı.

«Söyleyin de, olacak olmasın.»

Ana başını öne eğdi. Üzerinde eski bir fistan var - dı.

Başında, güneşin soldurduğu yaşmağıyla, ayağındaki lâstik ayakkabı aynı renkteydi. «Söyleyin de, olacak olmasın öyle mi?» dedi içinden. Bindallı, ipek yaşmağı, kırmızı püsküllü yemenisiyle, güzel günler oluverdi, bugün. Şu tüfekliler, göğesini ateş ediyorlar ne? Giysileri de bir güzel, bir yeni ki... Dönüyorlar işte. Göğesini, insanoğlunun mutluluğunu ulaşı

tırmak istercesine tabancalarını, tüfeklerini ateşliyorlar. Hora tepiyorlar. Kızlar, güzel kızlar, çifte - telli oynuyor, şu ananın, şu babanın o günkü düğün - lerinde sanki. «Söyleyin de, olacak olmasın öyle mi a köylülerim. Everip döl sahibi yaparken bizden yana olanlar, şimdi, ciğerimi almaya geldiklerinde, neden sahip çıkmazsınız bizlere? Kimedir bu gevşekliğiniz? Nedendir?»

Büyük çocukları, ekinlere, bostanlara yolladılar. Sütten kesilmişlere şenlik, var, dediler. Emziklileri de ağlamasın diye, analar, namluların arasın - da emzirmeye başladı.

«Söyletmeden gitmem. Bunu aklınıza iyi yerleştirin köpekler!»

Söylememeye karar vermişti baba. Karısına da o yüzle baktı. Kadın, elli yıla varan yorgun, tüyleri serelmiş, göz kapaklarını indirip kaldırdı.

«Bilmeyiz,» dedi, onaylandığına sevinerek.

Kadını, ansızın yere yıktı eli tabancalı. Babaya döndü.

«Çık üzerine öyleyse!»

Köylüler kıpırdanıp orta yere doğru yürümeye niyetlendiler.

«Tüfeklerinize mermi sürün!»

Aynı anda kopan şakırtıyla, ağızlarını memelerden çekti bebekler. Çoğu ağladı.

«Çık üstüne! Kıymetliyse oğlun, bir çocuk daha yap, gözlerimizin önünde.»

Kadın, yan dönüp büzüldü. Baba, diz çöktü buyruk sahibine.

«Kölen olurum, ömrüm boyu. Bir erkekten, tövbe tövbe. Vur beni. Vurmazsan, ver tabancanı, önce karımı, sonra kendimi... Hem niyetlensek bile, müm- kün mü?.. »

Köylülere döndü eli tabancalı.

«Bunlar... Bunlar da ölecek bir bir...»

«Gücü, demek böylesi oğlumun?»

«İt!»

Baba, az ötesinde büzülmüş karısına baktı. Göz göze gelmekten utanıyorlardı. Kendisi yapamazdı böyle birşey. Yapabilse bile, karısından nasıl isteyebilirdi? Yıllardır namusunu koruduğu kadınına hangi yüzle bakabilecekti sonra?

İki el yaklaştı bu sıra. Elin birisinde, tabanca vardı. Sırtına değdi. Ötekisiyle, başını öne doğru itekledi. Kararlıydı. İstiyordu köylülerin gözü önünde bunları birleştirip söylemediklerine pişman ettirmeyi.

Baba, dizleri üzerinde karısına yaklaştı. Omuzundan tutup kendisine doğru çevirdi. Göz göze gelmişlerdi işte.

Adam niyetini belli edince, kadın geriye kaçırarak istedi kendisini.

«Dur,» dedi, «oğlumuzun hatırına...»

Kadın, az ötesinde bir çift çizme gördü. Çizmelerin arkasında tırtıllı demirler vardı. Bir anda bu ayaklar altında, oğlunun herşeyi bilen güzel başını gördü. Adam ayağını kaldırıp kaldırıp indiriyor, et, kemik, kan birbirinden ayrılırken, bilinen, doğru ve güzel herşey de akıp gidiyordu. Kadın kendinden geçti.

Baba, karısının yanına iyice yaklaştı. Şöyle ya- pıverse, üzerinde olacaktı. Köylülerden birkaç yaşlı bağırdı.

«Yapma bu işi!»

Tabancadan birkaç kurşun sıkıldı, sese doğru. Konuşan, sözünü başkaladı.

«Söylesene birader!..»

Baba, yarıbaygın kadının üzerine çıktı. Dudaklarını, toprakla kendisi arasında kalmış karısının yüzüne yapıştırdı. Köylülerin çoğu başlarını öne düşürdü. Emzikli kadınlar, bebeler görmesin diye ar - kalarını döndü.

Ana, yüzüne yağmur yağmışcasına kendine geldi. Gözlerini araladığında, ıslaklığın, yağmur yerine, kocasının gözyaşları olduğunu anladı. Bu yaşlara üzüleceğine sevindi. Demek kocası, namusu uğruna acı çekiyordu. Daha çok güvendi ona.

Baba gülümsedi. Ana gülümsedi. Tatlı anları uzun sürmedi ama. Tabancanın namlusu soldurdu, duclaklarındaki gülü. Yeniden iki duyguyu bir arada yaşamaya başladılar. Kendilerinden istenilen ol - maz'la, kendilerinin kurtarmaya çalıştıkları olur'du bu. Tabanca, oğullarının üzerine çevrik değildi ya! O, üç-beş saat önce uğurladıkları, uğruna nice çile çektikleri, ama buna karşılık tüm çilelerin pınarını kurutacağına güvendikleri oğulları kurtulacaktı belki. Ya kendileri? Namlu bu kez, babanın boynuna değdi.

«Başlayın! Haydi!»

Baba, dudaklarını karısının kulağına getirdi.

« Bak ne düşündüm.»

Ana, başını iki yana sallayıp sestten uzaklaştı. Sonra iki eliyle üzerindeki başı, sevişiyorlarmış gibi çekip, dudaklarını, kocasının kulağına değdirdi.

«Anladım. Ben de aynı şeyi düşündüm. Başla.»

Başlarını birbirlerinden uzaklaştırdılar. Gözgö- ze geldiler. Gülümsüyorlardı gene. Vardıkları ortak duygunun sevinciydi bu.

Adam, omuzlarını gerdi, yuvarlattı. Sonra karı

sının kaymış yazmasından dökülen kır saçlarına, gü- neşin, yoksulluğun zamanından önce yıprattığı yüzüne iyice kapandı. Bu ara ellerini, toprakla kar- deşleşmiş sert, yarık ellerini, karısının ince ama gergin boynuna, okşuyormuş gibi yaklaştırdı. Dudakları da kimi zaman alnına, kimi zaman yanaklarına değiyordu. Her öptüğünde, köylülerden biri, birkaçı daha başını öne düşürüyordu.

«Demek sen de aynı düşündün ha!»

«Ben de aynı düşündüm ya!»

«Vay sen sağ olasin karım. Vay sen sağ olasin karım. Vay sen sağ olasin karım. Vay sen sağ ola - sın. Vay sen sağ. Vay sen. Vay. Vay... »

Babanın, özellikle kolları gerildi. Gerildi. Gevşeyince, durdu bir süre. Sonra ayağa kalktı. Altından, kadının gülümseyen, ama boğulmuş olmaktan ötürü, kasılmaya başlamış yüzü göründü.

GULLUŞAN

Kıpırdandı. Kavgaya tutuşmuş doğayı duymuyordu. Fırtına, önüne kattığı yağın, yağmış karı, tek göz damın duvarlarına vurdukça, ekmek, ateşten çok aranır oluyordu. Sürünmeye başladı. Bastonu az ötesindeydi. Titreyen parmaklarının en uzununu uzattı. Uzattı ya, bir kanşlık yol, dağlardan daha aşılması geldi, Güllüşan'a.

Sırtüstü uzandı. «Demek, böyle ölünürmüş,» dedi, hasırların üzerindeki toprağı tutan merteklere bakarken. Gözü birkaç duvarı da gördü bu sıra. Duvar, duvardı işte. Birisi düz, beyaz toprakla sıvanmıştı. Birisinde, seccade çakılıydı. Güllüşan'a en yakın olanında da küçük bir pencere vardı. Altmış yedi yıllık gözleriyle baktı bu pencereye. Dünyayla can bağıını kuran bir bu pencere vardı, bir de kapısı. Odanın geri kalanı duvar, duvardı.

Yuvarlandı. Bastonuna kavuşmuştu böylece. Aldı. Destek yapıp ayağa kalkmak istedi. Yıkıldı yeni baştan. «Bismillah,» dedi, ölüme karşı. Yumdu gözlerini. «Al canımı Allahım. Kurban sana Güllüşan.»

Durdu öylece. İstedi, beklenen, anlatıldığı gibi gelip göğsüne otursun ilkin. Sonra, canını alınca, kendisiyle birlik, şu dünyadan savuşup gitsinler.

Kurt ulumaları bir azaldı bir çoğaldı. Obada, kimi tandırın ateşi tazelendi. Ama Güllüshan'a ne gelen oldu, ne giden.

Yeniden kıpırdandı. Bu kez sırtını güçlülkle duvara dayadı. «Ben ölemem,» dedi, buza kesmiş tandıra bakarken. «Ağıdına oturacak kimseler yok bu obada.» Bir anda kavradı, kendi ağıdını kendisi yak- malıydı. Umulmaz bir güç kazandı. Ama istedi ki, ağıdına ortak olsun kimileri. Duvara verdiği sırtını yukarıya doğru çekmeye çalıştı. Titreyen, soğuktan morarmış bacakları üzerinde durdu, duracak. «Ah,» dedi içinden. «Keşke kapıya yakın olabilseydim şim- di.» Kapı uzak değildi ya, kendisi, donmaya başlamıştı. Günlerden beri açtı. Bir lokma ekmek değildi ama, dünyayla kuracağı gönül bağı, bir pençe ateşti. Kendisini, kapıya doğru yere attı. Eşikliğe düşmüştü şimdi. Toprağa çarpıp takırdayan kemiklerine aldırış etmeden, sevinmeye sevdalandı. «Oh,» dedi. «Kapın aha şuracıkta Güllüshan. Soluklan hele biraz. Nasıl olsa açarsın.»

Bir küme kuş uçup geçti denemez ya, dışardaki kurtlar biraz daha çoğaldı, obaya biraz daha yaklaştılar. Ulumaları, insan haykırışları sandı Güllüshan. «İşte,» dedi. «Duydu âdemoğulları, gelip ağıdımı dinlemek isterler.» Ansızın âdemoğullarına öfkelendi. «Ne olurdu ya,» dedi. «Biriniz ağıtçı olaydı. Hiç düşünmediniz mi Güllüshan'ın günün birinde öleceğini.» Başını iki yana salladı. Daha doğrusu kendisi öyle sandı. Oysa başı kıl kadar kıpırdayabilmişti. «Hadi onlar dünkü insan, ya sen, neden kendi yerine bir

ağıtçı yetiştirmedin a Güllüšan? Ölenleri gördün, gördün de, senin de sıran gelir niye demedin ha?»

Kapı gıcırdadı bu sıra. Duymadı ama Güllüšan. Hem duysaydı, fırtınanın kovaladığı karların gelip kapıya oturduğunu yorumluyamazdı o. Geldi, insanlar geldi, derdi. Son bir kez daha ağıdımı duymak için geldiler. Bilirdi o, ağıtçıların sultanı olduğunu. Ölünün üzerine sahiplerinden güzel kapanırdı hep. Aldığı parayı, çoğu kez de para yerine verdikleri ateşi, bulguru hak etmek için neler söylemesi gerektiğini bilirdi. Ağıda oturmuş ölü sahipleri, ölüye canlarını katmak istedikleri zaman susardı ansızın. «Ah, kara yazıya bayrak açanlar,» derdi sonra. «Yüreğim çatal çağal oldu sizinle birlik. Oldu ya, bakın söylemem nereye varacak şimdi. Şu yavru.» Eğilir, ölen bir çocuksa, öperdi onun ellerinden. «Sormam o ki, yaşı on beşten küçüktür bunun, he mi?» «He,» derdi, ya anası, ya babası. «Uçtu şimdi o, yaşı on beşten enginse eğer. Kuş olup uçtu. Geride kalan kendinizi düşünün. Söyle bacım, sen söyle ağam, bu dünyadan bir tat alanınız var mı ki, ölenin ardına ağıda oturursunuz?» Ağıt azalırdı nasılsa. Bu kez Güllüšan'ın işi düşerdi aklına. Geçimi, ağıda daha çok ağıt katmaktı çünkü. Çoşardı gözle, kaş arası. «Demem o ya,» derdi. «Ah, şu küçücük ayakları yok mu? Nasıl da koşardı obada. Kısarak mı desem, keklik mi desem... » Yeniden kurulurdu ağıt. Hem de az öncekinden daha bereketli.

«Kız Fadime, kız Kevser, duyun beni,» diye bağırdı bu sıra Güllüšan. Bağırdı ya, sesi tüyü kıpırdatacak güçte bile değildi. «Bir lokma ateş ulaştırın. Günler var ki unuttunuz beni buralarda. Ağıtçı olmanın suçu mu bu? Öleninize koştum da, kötülük

mü ettim? Hastanıza koşanınız mı vardı sanki?» Toparlanmaya çalıştı. Bu kez, kapının yanbaşında doğruluyordu. Bacaklarının titremesine, bedeninin buruşmasına yüz vermek istemiyordu. Biliyordu Güllü- lü- şan, bu son çabasıydı. Düşerse eğer, kalkması mümkün olmayacaktı artık. Kolunun birisini uzattı. Hep uzattı. Pek çok soluk sonra, sürgüyü çekmeye başladı. Kapının önüne yığılmış olan kar, kocaman bir ağırlık gibi duruyordu öte başta. Sürgü oynama - ya başladı. Güllü- lü- şan'ın yüzü gerildi. Bedenindeki tüm gücü, kolunda birikti. Kapı açıldığında, beyaz bir dağ gördü önü sıra. Karların içine yuvarlandı. Obanın duvarlarını göremedi. Beyaz bir gecenin orta yerinde, kendi başına kaldı. Kar şimdi yüzüne yağı - yordu. Gözlerini kırıştırdı. Gökyüzündeki yıldızlar, karla birlik olup Güllü- lü- şan'ı örtmeye başladı. Ama Güllü- lü- şan'da hâlâ can vardı. O, kendi ağıdını, kendi yakmadan gidici olmak istemiyordu, şu dünyadan.

«Uy ağalar, uy hâtûnlar, Güllü- lü- şan da öldü. Aha şu kar yağmadan güm güm gelip geçerci yanınız - dan, yamacınızdan. Ekmek getireniniz olmadı, ateş getireniniz olmadı. Ağlama bacım ağlama, ekmek ne ki, ateş ne ki, felek kahpe olunca. Çocukları çıkarın ilkin dışarıya. Duyup da dünümü, bugünümü şaşıp kalmasınlar yaşamaya yeni maya çalanlar. Çenemi bağlayın sonra. Uy ağalar, uy hâtûn kişiler, ben de çiçeği burnunda bir gelindim vakti zamanında. Oh olsun, o da öldü. Oh olsun, o da öldü. Canlı ölmezse, yaşanır mı şu dünyada? Eşitlik neye yarar yoksa, a ağıdına oturmuşlar! Gel yiğidim Hamza. Hamza'yı bileniniz, duyanınız var mı? Hamza yiğit, Hamza be - nim kocamdı. Uy, uy, uy... Vay, vay, vay... Gelinim

ben. Gitme Hamza. Beni bırakıp gitme. Hem anan, hem bacın da istemez. Atına kurban olam. Kes aşımızdan, suyumuzdan yedir atına. Elimin kınası solmadı, kaşımın sürmesi silinmedi daha. İş yok dersin. İşin var diye mi vardım sana, a kurban. Bekle hele biraz daha. Gitme Hamza. Hamza atına biner. Uzak bir köye gelir, a ağıt tutanlar. Köy ağzı ölü dolu. Durur Hamza. Hastalık gelmiş de göç var derler köyde. Hamza para kazanmak ister. Dalar köye. Yükler, üstüne binmeye kıyamadığı atma. Hamza gelir birkaç gün sonra. Cebi paralı. Paralı ya... Bir akşam vakti, bir koluna anası, bir koluna ben Güllüşan girer. Uy ağalar, uy hâtûnlar... Hamza ölümcül. Doyamadım der, şu dünyaya. Bakar şu dünyanın yerine, göğüne. Sonra atını ister. Sever bacaklarını, son gözü beni göremeden düşer yere. Uy ba - şıma küller... Kalk Güllüşan, deyin bana. Çözün çenemdeki yaşmağı. Çözün ayaklarımdaki düğümü. Dineltin beni yeni baştan ayağa. Sen ağam, sen bacım, sen küçük kardaşığım, sen karındaki bebe, sen, tohuma düşmemiş can, verin bana birer, ikişer yılınızı, gençleşeyim hop diye. Ha, şöyle, işte böyle. Yü- rüyorum. Koşuyorum. Gelinliğim üstümde. Ham- za'yla sarmaş dolaşımız var şimdi. Ağıdım böyle benim. Benzemez size yaktıklarına. Sonunu, en güzelini kendime ayırıyordım. Gelinim işte. Hamza, Hamza... Yürüyorum. Hamza'mın ardından yürüyorum. Hizam, attan bir adım geri. Kazma sesleri geliyor. Tabutun yanbaşımda Hamza'nın atı kişniyor. Yatılıyorlar Hamza'yı. Sıcaklığında, sıcaklığım karışıyor toprağa. Üç gün, üç gece ağıda oturuyor anası. Yiğidim, tüyleri, kıla dönmemiş yiğidim. Toprak, seni alan toprak, anam neden almaz? Uy benim ba-

şıma gelenler. Uy benim kara yazgım. Kınası solmamış, sürmesi silinmemiş Güllüšan'ın başına gelenler. Üç gün, üç gece ağıda doymıyanlar. Bırakın ya - kamı. Elimi, karnıma götürem hele. Hamza'dan ar - ta kalan bir can var mıdır bende? Aha, görümcem. Koşuyor yanıma. Bitmedi, diyor. Dördüncü gün de bana kurulacak ağıt. Bununkisi bir başka, bir başka ki, uy ağalar, uy hâtunkişiler. Heyvağ... Odanın içine doluyorlar. Hamza'dan kalma neyim var neyim yok, orta yerde. Görümcem allıyor beni, pullu- yor beni. Gelinliğimi de giydiriyor. Avluya çıkarı - yorlar sonra. Gelin, koşun bacılar diyor, görümcem. Ben orta yerdeyim. Gelinliğime bir de duvak düşü - rüyorlar. Vay, vay... Gelinliğine doyamamış ceylân. Vay, vay... Yiğitliğine, gelini saramamış kardaşımız Hamza. Aha, sana, sen olmayan duvağın, yere girsin. Alıyorlar duvağımı. Avlunun orta yerine bir ateş ya - kıyorlar. Duvağımı atıyorlar içine. Beyaz allık oluyor, kızıl... Kalkıyor ayağa. Kalkıyorlar ayağa. Geliyor yeni baştan üstüme üstüme. Geliyorlar yeni baş - tan üstüme üstüme. Her bir kadının elinde bir parça gelinliğim. Atıyorlar ateşe. Şan olsun diyor, gö- rümcem, ağıdın böylesi şan olsun. Sonra çekiliyorlar odaya, odalarına. Büzülüyorum duvarın dibine. Ellerimle memelerimi kapatıyorum. Bakıyorum ate - şe. Bakıyorum gelinlik kokan yeryüzüne. Uy benim başıma gelenler. Uy benim Hamza'm. Atın sana kur - ban, ben sana kurban. Üçümüz bir olaydık, olaydık da, feleğin üstüne gideydik. Aha, al beni terkine. Koş de, uç de atımıza. Kara dağlardan aşırıtsın bizi. Hamza, Hamza, sen gittin tek başına. Atımız gitti tek başına. Aha sıra benim oldu şimdi. Bir ekmeği kırk gün bile bölüşemedik. Bölüşemedik ya, mirası-

na kurban. Kırk yıl yedim, yedim de gene tükete - medim. Mirasının bereketine kurban. Kız Güllüšan, Güllüšan bacı, koş. Güllüšan neneyi çağır. Kim bu deme ağam, senin mirasçm Güllüšan'dır bu. Pusuya düşürülenlere, eksik-etek cümle kişilere, yeni doğmuş, bıyığı terlememiş yiğitlere, yoksulluktan ölenlere, sana niyet tutup ağıda oturdum hep Hamza'm. Bir günahım varsa, o da budur işte. Sana niyet tutup tüm ölenlerin ağıdına oturmamdır... Toprağın bol olsun Hamza'm... Niyetin, ne gürmüş meğer. Bunca yıldır kursağıma hakkın geçti, hakkını helâl et, sekiz günlüğüm. Sen ağam, sen bacım, sen kü - çük kardaşlığım, sen karındaki bebe, sen, tohuma düşmemiş can, bağışladım bana verdiğiniz yılları ge - risin geri. Bağlayın çenemi. Bağlayın ayaklarımı. Karnımın üstüne bıçak, ya da makas yerine getirip kocaman bir kaya koyun, a ağıdına oturmuşlar. Sızlanır karnım, ben ölsem de bağırır karnım. Hamza'- dan daha döl tutamadan, toprağa bağlanan kadınlığım. Uy, vay, heyvağ... Gözlerim... Gözlerimi kapatamazsınız işte. Kırk beygir, ya da Hamza'nın atını getirseniz gene inmez onlar aşağıya. Ama ben bilirim bu işin de yolunu yordamını. Eski de olsa olur, yeter ki, beyaz bir gelinlik getirip atın üstüme... »

ÖLÜ SOĞUMADAN

«Siyah, ıssız yollara düşmüş, siyah tali'li bir yolcudan farkım yok. Rengüzârımda siyah uçurumlar, siyah kayalar, siyah dikenler var. Ben mutasıl bir maişet yolunda koşmağa mahkûmum. Bu siyahlıklar benî boğuyor, benim ümidim siyah bulutlarla mestur. Nereye baksam, her yer simsiyah. Of; ben niçin bu kadar siyah bahtım? Elimde siyah bir kalem, siyah bîr mürekkeple mukadderât-ı siyahımı tasvire çalışıyorum.» (*)

(*) Bu hikâye daha önce yayımlandı. Hakkında dava açıldı. Duruşma sürmekteyken, af yarasınca dava düştü. Ancak hikâyemin suçsuzluğu yargıya bağlanmadığı ve bana da - vanın sürdürme hakkı da verilmediğinden - buna benzer pek çok davada olduğu gibi - hikâyemin tutukluğu sürüyor. Bu yüzden devamını yayınlamıyorum. Durumu top - lumcu edebiyat adına protesto ederim.

ATEEŞ

Demir kapıyı ağır ağır açtılar. Sekiz-on genç, kapının açılmasına uygun bir yavaşlıkta içeriye girdi. Avluya vardıklarında, önce birbirlerine, sonra çevrelerine bakındılar. Kalın olup olmadığını anlı- yamadıkları, ama şaşılasi yüksekliğini kavradılar duvarların. Koğuşlardan başlar uzandı. Tanış ara - dılar, yeni gelenlerin arasında. Bu duyguları çok sürmedi. Gelenlerin hepsiyle, yıllardır tanışmış, hı - sımış gibi sıcak sıcak bakiştılar. Avludakilerin acıları bölünüp ufalmaya, silinmeye yatkınlaştı böylece.

«Sen, buraya gel.»

«Ben mi?»

«Sen ya... »

Çağırının ardına düştü. Kapıdan kapıya geçtiler. İnce, uzun bir koridorun orta yerine gelince durdular.

Beklemeye başladı.

Düşünceleri bekletilemiyordu oysa. Kendince, güzel şeyler düşünüyordu. Oturduğunda, ikiye kat-

lanan bedeninin üst yarısını öne verdi. Yirmilik elleri arasına, kitap seven başını aldı. Burası, sanıldığı kadar korkunç değilmiş, dedi kendine. Beni, arkadaşlarımın arasından ayırmaları, suçumun azlığından olacak. Belki, anlatılan işkencelerin, bir oda - dan öteki odaya taşınırken, akan kanları, ıslak bezlerle silen, yaşlı kadınların da aslı yoktur.

Kendisini buraya, bu odanın yanibaşına getiren geldi az sonra.

« Gidiyoruz.»

Kalktı ayağa, inceydi. Güleryüzlü, ama konuşkanlığı azdı. Gülümsedi.

« Gidelim.»

Yeni bir kapıdan, yeni bir avluya çıktılar. Çevresine baktı.

Öteki avludaki duvarlara benziyen duvarlar, bu - rada da vardı. Gökyüzünü gördü. Mapusta mavilik güzelmış, diye düşündü.

Bir araç geldi. Yanma yaklaşan birisi, ellerini kelepçeledi. Araca doğru yürütüp tüfekli pek çok insanın arasına oturttular.

Demir kapı ağır ağır açıldı. Araç, önce sokakları, yapıları, sonra zeytinliği tüketti.

« Başka bir kente mi? »

Kimse konuşmadı.

« Başka bir kente mi, dedim? »

«Bilmiyoruz,» dedi birisi, istemiyerek.

«Belki de salıverirler!..»

Tüfekliler birbirine baktı

Niye olmasın, dedi içinden. Kelepçeli elini diz - lerinin üzerine yatırdı. Bakışlarını, aracın arka açıklığından, bozkırın genişliğine saldı.

'Belki de salıverirler?' Salınacağına inanmaya başladı. Gerçi, doğrunun yolunu tıkayanlara karşı, arkadaşlarıyla birlik, dar sokaklarda, geniş cadde - lerde bağırırmıştı. Bağırırmıştı ya, hiç bir zaman önde giden olmamıştı. Bağırdıklarına inanmıyor değildi. Ama yasaların gücünü de küçümseliyordu. Yaka - lanması, taşların, sopaların, copların birbirine gir - diği bir sırada, arkadan bastıran yeni copluların en önünde oluvermesindendi. Salınacağına, bundan ötürü inanıyordu işte. Önde gidenlerle, arkada bulunanların ayırımını yapmışlardı belki?

Güneş, su gibi akıyordu gökten. Dağlar, yoktu görünürde. Düz, dümdüz bir yolda saatlerce gitti - ler. Durduğunda araç, tozlar doldu içeriye. Sonra, bir bir atladılar aşağıya. Çevresine bakındı. Nere - siydi burası? Topraktan başka birşey görünmüyordu. Bastığı toprak da kaydı, tükendi sanki. İtekle - diklerinde, kendine geldi.

Kelepçeyi söktüler. Şaşırmasıyla sürüyordu hâlâ. Bileklerini oynattı. Araç uzaklaştı bu sıra. Tüfekliler nişan aldı.

«Ateeeeş!...»

Kıpırdandı. Tüfeklilere baktı.

Boşluğun benekleri kuşlar, iki, üç bölüğe ayrıl - dı. Kimileri yukarılara çekildi. Kimileri, enginden uçup ilk taşa, ilk ota kondular.

«Ateşe devam!»

Hâlâ tüfeklilere bakıyordu. Kurşunlar, bacakları dibine gömüldükçe, bozkırın taşa kesmiş topra - ğı, toz oluyordu çevresinde. Öne doğru birkaç adım attı.

«Vuracaklar beni,» dedi. «Ama niye?»

«Daha yakınına.»

Daha yakını, kendisiydi. Bekledi. Bedeni daha çok topraklandı.

«Ne istiyorsunuz benden?»

«Durmadan koş!»

«Ateeeeeş!..»

Delicesine, bozkırın bir o yanına, bir bu yanına koşmaya başladı. Yönünü seçme hakkı kendisi - ne verilmiyordu. Biraz uzaklaşınca, yolu kurşunlarla kesiliyor, geriye, sağa, sola dönmeye zorlanıyordu. Suçunun, kurşuna dizilmekle hiç bir ilgisi yok - tu. Salınacağını umarken, yapılane akıl erdiremi- yordu.

Düştü. Ellerini gördü bu sıra. Kelepçenin yer - leri, kırmızı kırmızıydı hâlâ. Tüfekler susmuştu. Bozkırın görünmeyen böcekleri cıvıldaştı. Ardından, bir kaç karga, toprağa, toprağın üzerinde yatana doğru öttü.

«Ateeeeeş!..»

Kalem tutan elleriyle destek aldı. Fırladı ayağa. Kargalar uzaklaştı biraz.

Yeniden koşturmaya başladılar. Gömleğini sıyırdı, pantolonundan. Sarkan uçlarını toparlayıp yüzüne götürdü. Alnından kaşlarına, oradan gözlerine sızan, bozkır güneşini sildi. Şimdi görebiliyordu önü - nü. Rahat koşabileceği için sevinmeye gönüllendi. Kargalar daha çok sevinçliydi. Gerçi, kismetleri öl - memişti henüz. Ama, ölüme can kертmişti o. Kargaların bunu anlaması şaşılasi değildi. Buralarda pat - layan her silâh, geriye nasıl olsa bir, birkaç ölü bırakıyordu. Bu gerçeği biliyordu, leş kargaları.

Gömleğiyle yüzünü silmiyordu şimdi. Sudan da - ha çok ıslaktı o. Kalan birkaç düğmesini de kopa-

rıp çıkardı bedeninden. Kolunun gücü elverdiğince fırlattı. Yorulunca yavaşladı. Duracaktı nerdeyse.

«Ateeeş!.. »

Mermiler, ayakları dibine gömülmeye başladı gene. Koşmak için çabaladı. Yorulmuştu iyice. Tü- feklilere doğru yönünü değiştirdi. Kendisinden ne istediklerini anlıyamıyordu bir türlü. Bozkırın şu orta yerinde, ellerindeydi işte. Hem buraya getiril - meden önce de ellerinde, kilitli kapıların gerisinde değil miydi? Öldürmek istedikten sonra, orada da öldürebilirlerdi. Buraya neden getirmişlerdi sanki? Henüz hüküm bile giymemişti. Koşmasının ne yara - rı vardı onlarca?

Tüfeklilere doğruydı şimdi. Yüzlerini seçmesi bile mümkündü.

«Ateeeş!.. »

Geri döndü. Koşuyordu. Korktuğunu düşündü. «Korkmak, korkmamak neye yarar?» dedi.

«Vursanıza!»

«Mayın tarlasına doğru!»

«Sağa mı, sola mı kumandanım?»

«.....»

Tetikler düştü. Kurşunlar ard-arda tazelendi.

İyice şaşırmıştı. Koşuyordu. Ansızın kendisine, mayın arama âletinin görevini yaptırmak istediklerini anladı. İsteklerini yerine getirmektense, tüfeklilerin üzerine doğru gitmeyi yeğledi. Mayından ayık - lanmış bu bölgede, sayımda hep eksik çıkan son mayının tepesine basmıştı ama.

Ellerini, tezce yetiştirmek istedi, taşa, toprağa. Kolunun birisi yoktu. Henüz ne kadar eksildiğini anlıyamamıştı. Soluğunun köpüğü geçince, sırtüstü dönebildi. Bozkır güneşinden bir topak gözlerine

doldu. Yumdu. Gözlerinin içi, biraz gölgelenip kendine gelince, dişlerini sıktı. Sol bacağından sıcak birşeylerin aktığını anladı. Sağ kalan elini, yüzüne doğru getirdi. Hiç bir şey göremiyordu.

Başını toprağa, canını da ölüme bıraktı. Azalıyordu. Bunlardan, salınıvermeyi umduğu için, dünyada kalan son birkaç dakikasını utanarak tüketti.

HACER NINE

Her şey ananın yüzünden. Sanki yerimiz çok da. Ulan Ahmet, kız Fatma çekilin şöyle. Ben karı olamaz mışım? Yeter be! Ya o, ya ben. Anlıyor musun herif, başımı alır giderim yoksa. Haddini bildir- sene şunun. Gitsin evimden. Bir boğaz eksik olur. Fabrikalarda, didinip çalışmam yetmiyormuş gibi, bir de... Nereye gidecek mişim? Koynuna aldığıının boku daha tırnaklarımın arasında. Hem yediğim bir lokma ekmeği, ikide bir başıma kakmasana sen. Oğlum da çalışıyor. Evde kalan çocuklarına bakma- sam, nasıl çalışacak mışsın sen? Yediğim, içtiğimi, yaptığım hizmetçiliğe saysanız da olur. Ama benimki, şevkat uğruna. Yoo... Şevkat uğruna olmamalı ama. Kocama da yıllar yılı karılık ettim. Şu dünyadan göçüp gitti de ne bıraktı bana. Orta yerde kal - dım işte. Senin de çocukların var kadın. Anayım, diye titreyip durursun üstlerine. Benimki de analık. Bunca yıl yemedim yedirdim. İçmedim içirdim. Rahat edeceğim sıra aldın elimden. Cefası benden, se - fası senden. Ne sefasıymış? Çalışıyorum ben. De-

dim ya, çalışıyorum ben. Minnetim yoktur kimseye. Ya çocukların? Onlara bakan olmazsa, nasıl çalışacak mışsın? Tutarım bir hizmetçi. Gözlerini ağır- ma öyle. Düşman düşman bakma öyle. Kolay mı hizmetçi tutmak. Tut da görelim. Kazancını elinden alsın da gör. Benden iyi hizmetçiysi nerden bulacaksınız? Sofradaki yerimi, hizmetçiliğime say a kızım. Hem anayım ben. Hakkım var oğlumda. Hııı. Sen anaysan, ben de karısıyım onun. Susun be! Bıktım dırdırınızdan. Paylaşamadığınız ne sizin ha? Ana, ana! Çenenen tutsan olmaz mı? Gene ondan yana çıktın öyle mi oğlum? Konuşmak benim de hakkım. Biz de gelin olduk vakti zamanında. Gelin olduk ya, dilimiz yoktu oğlum. Hadi o bilmez diyelim, sen ne çabuk unuttun ha? Bir güne bir gün babana gözümün ağım mı gösterdim? Tek, dirliğimiz bozulmasın diye, bir basma entariyi yıllar yılı giydim. Bu - günümde yoksa, yarm halim nice olur diye aklımdan mı geçirdim? İşte göçüp gitti baban, yiğidim kaldı geriye dedim. Dedim de, ocağına sığındım. Reva mıdır şimdi gelinin ettikleri a oğlum? Çalışsaydın. Senin de olurdu paran. Benimkisi can değil mi? Sabahın köründen, akşamın karanlığına kadar çalışıyorum. Bizim zamanımızda karı kısmı çalışır mıydı a kızım? Biz çalışmadık da, bir rahat soluk mu aldık? Yoksullukla boğuşmak, fabrikalarda çalış - maktan daha mı kolay sanki. Hem anayla, oğul arasına girdikten sonra, yere girsin getirdiğin para. Kurban ol parama. Susun be! Ana, kapasana çenenen. Kapatmaz. Ne olacak hizmetçi kadın. Oğlum, vicdanına sığındım. Ayaklarına kapanıyorum. Söyle hizmetçi miyim ben? Analık, karılık, torunlara bakmak hizmetçilik mi oğlum? Hem hizmetçilikse, neden başı-

ma kakarsınız yediğim bir lokmayı? Bu nasıl iş böyle? Vurma anana. Vurrun. Vur herif. Sen de sus artık karı. Sıra sana geliyor ha! Vurma oğlum. Yeter dirliğimizi bozduğun. Hadi git artık. Giderim işte. Ama suç benim oğlumda değil. Benim oğlumda değil. Şu gelinde. Gelinde...

Siyah baş örtüsüyle, beyaz saçlarını, tokatla - nan yüzünü kapattı. Mantosunu giydi. Oğlu, pence - renin önündeydi. Hacer Nine odadan çıkmadan önce torunlarını aradı. Bu küçük çocukları çok severdi o. Onlar, kendisini, yıllar yılı emeği geçmişlerden daha iyi anlıyorlardı.

Sokak kapısını yavaşça kapattı. Bir süre durdu kapı ağzında. Gene de bir umut vardı yüreğinde. Sanki, oğlu koşup gelecekti ardından. «Gel, gel ana,» diyecekti. «Neren var ki, nereye gideceksin?..» Ya da, yanına kadar gelmeye üşenirse, pencereyi açıp bağıracaktı. «Gel... » Ama bu, az önce dövüldüğü, kovulduğu evde kimsecikler yoktu sanki. Umudunun boşa gittiğini anlayınca, yokuşlu yoldan aşağıya doğ - ru yürümeye başladı.

Yokuşu tükettiğinde durdu. Nereye gidebileceğini düşünmeye başladı. «Şu hısım, şu tanış,» dedi kendi kendine. Burada hısımları yoktu. Tanışlardan umutlanır oldu. Hem böylesi büyük bir kentte kaç tanışı vardı? Tanış dediği de, nereye kadar sahiplenebilecekti kendisine? «İnsanın öz oğlu,» dedi. «Öz oğlu dayak atıp kapı dışarı ettikten sonra.» Acı acı gülümsedi. «İyi, iyi,» dedi. «Böylesi daha iyi. Keşke kocam yapsaydı bunu yıllar önce. Hiç olmaz - sa o zaman başımın çaresine bakardım. Ama oğlum

yaptı. Dayak ne ki? Kovulmak kötü. Kocam da döverdi, döverdi ya, Allah için, kovmadı bir güne bir gün.»

«Hayrola Hacer?»

Silkelendi. Yaştı duruyordu karşısında.

«Hiç,» dedi. «Cami... İkinci namazım...»

«Öp Hacer Nine'nin elini.»

Uzanan bir çocuk elini gördü. Eğildi. Elinin öpülmesine yardım etti.

«Torunum.»

Hacer Nine'nin gözleri yaşlandı.

« Derdin ne Hacer? »

Yürümeye başladılar. Az önce indiği yokuştan çıkıyorlardı. Soluklan azalınca, durup dinlendiler. Hacer Nine, olanları anlattı bir bir.

«Vicdansız.»

«Gene de suç, gelinde derim.»

«Bak bacım, devletimiz var. Yağma yok öyle. Git karakola. Bana anlattıklarını onlara da anlat. Çağırsınlar oğlunu. Hakkım ara. Nasihat ederler hiç olmazsa.»

Hacer Nine geri döndü. Devlete doğru gidiyordu şimdi. Umudu, kocaman bir dağa arkalanmış gibiydi.

Hacer Nineye eski bir sandalya gösterdiler.

«Şuraya otur nine, şimdi çağırırız oğlunu.»

Bilmiyordu o başına gelecekleri. Oturdu. Polise, masanın üzerindeki daktiloya, telefona, kâğıtlara baktı. Duvarda asılı duran portreyi, devletin en büyüğü sandı. Az sonra, onun buyruğuyla oğlu getirilecekti. Sarılacaklardı birbirlerine. Ana, sana vuran ellerim kopsun, diyecekti, oğlu. Şu devlet evinde

söz olsun, şu devlet evi tanık olsun, incitirsem seni. Bağışladım beni değil mi? Duysunlar, söyle bağışla - dın mı beni? Yüzüne inen oğlunun elini alacaktı avuçları içine. Okşıyacaktı onu. Bağışladım, diyecekti. Ha şöyle, diye kaşlarını çatacaktı devlet. Bir da - ha istemem böyle anlaşmazlık. Analar, çocuklarını büyütecek, çocuklar, annelerine bakacak. Sonra? Koluna girecekti oğlu. Yürü anam, gelinin bekler evde. Senin için bir oda hazırladı. İçini döşedi. İçini ısıttı. Anam gelsin der de, başka bir şey demez. Oh, devletim, sen daha büyü. Sana baş kaldıranların başı kopsun. Sana dil uzatanların dili kopsun. Ço- cuklara, ihtiyarlara sahip çıkan devletimiz... Ben de oğluma iyi baktım ama. Şu, şimdi ak saçlarım var ya... Bir zamanlar uzun, siyahtı. İşte onları süpürge ettim bu cana. Yemedim yedirdim, içmedim içirdim. Şimdi sıra onda. Kurban olsun Hacer Nine - niz, devletimizin adaletine. Bilir ihtiyarların parası olmadığını. Bilir, ihtiyarların çocuklar gibi bakıma, şefkate...

« Bu mu oğlun? »

Hacer Nine, oturduğu sandalyada sıçradı. Başını kaldırdı. Güler yüzlü, ellerine sarılmaya hazır oğ - lu yerine, kendisine hain hain bakanı görünce, daha bir şaşırdı. Büzüldü.

«Oğlumdur.»

«Dövmüşsün ananı.»

Polis yakasına yapıştı oğlunun.

«Utanmıyor musun eşeğlu eşek?»

Hacer Nine ayağa kalktı.

« Dövecek misin onu, polis efendi? »

Masadaki polis, daktiloya bir kâğıt geçirdi.

« Dövmedi mi seni? »

Hacer Nine, gözlerini kıstı. Her şeyin, tüm umut - ların tükenmekte olduğunu anlamaya başladı.

«Devlet... Şey... Öpsün elimi barışalım.»

Oğlu, yakasını kurtardı polisten.

«Utanmadan buraya geldin ha?»

«Oğlum, bir kötülüğüm yok benim. İstedim... şey... Yaşıtım dedi ki, devlet sahip çıkar sana. Çağırırlar oğlunu, bir çift söz ederler.»

«Hadi sahip çıksın da görelim devlet. O mu kar - nını doyuruyor ha?»

Polis, yeniden yakasına yapıştı.

«Ağzından çıkanı, kulakların duysun it.»

«Bana it diyemezsin.»

«Ananı döverken iyi.»

Hacer Nine, polise iyice sokuldu.

«Kavga etmeyin,» dedi. «Ben zaten dırdırdan bıkmışım. Bir can değil mi şunun şurası, nasıl olsa doyar.»

Sonra kapıdan yana yürüdü.

Çıktıklarında karakoldan, yağmur yağıyordu. Ana-oğuldular. Birlikte yürüyeceklerini sanmıştı Ha - cer Nine. Oysa oğlu, adımlarını hızlandırıyor.

« Oğlum.»

Durmadı oğlu. Dönüp bakmadı bile.

Hacer Nine, bir evin saçağı dibine gelince durdu. Siyah baş örtüsünün düğümünü gevşetip sıktı. Boyuna varan mantosunun içinde büzüldü. Gözlerini kıstı. Yağmurun içinden uzaklara baktı. Deniz görünüyordu. Günün yorgun ışıkları, siyaha dönüş - cekti az sonra. Birkaç araç gelip geçti önünden. Hacer Nine'nin düşünceleri parça parçaydı. Bir araya getirdikçe, yüreği korkulaniyordu.

Denize doğru yürümeye başladı. Caddeyi ihtiyar, korkak adımlarla geçti. Geçerken sağ bacağı sekiyordu. Ağrıyordu. «Oğlumun tekmesi» dedi içinden. Parkta kimsecikler yoktu. Başının değdiği dal - lardan dökülen sular, siyah örtüsünden geçip beyaz saçlarını ıslatıyordu. Kıyıya iyice yaklaştı. Dal - galar vuruyordu taşlara. Sahilin öteki yamacında - ki seyrek ışıklar geceyi başlatmıştı. Ardına dönüp baktığında, tepedeki birkaç evin de ışıklandığını gördü. Parkın içinde dolanmaya başladı. Aradığı, yağmursuz bir yerdi. Kendisi gibi yaşlı bir ağaç da olabilirdi. Ama yeniydi park. Sonunda, tahtaraval- linin, kayağın, salıncakların olduğu yere geldi. Kayağın altına iyice sokuldu. Yağmur, hiç olmazsa, ba - şına düşmüyordu şimdi. Elinin birisini, baş örtüsü - nün altındaki buruşmuş yanağına götürdü. Bu ya - rım yüzyılı çoktan aşmış yanağın üzerinde, oğlunun genç tokatları hâlâ duruyordu sanki. Parmaklarını kıpırdattı. Gözlerinden akan yaşlar, yağmur suyuna karıştı. Öteki eliyle, buruşuk mendilini çıkardı. Yü - zündeki, gözyaşlı yağmur suyunu kuruladı.

Tahtaravalli'nin üzerinden, küçük ağaçlar ara - sından, karşı yamaca baktı. Işıl ışıldı. O yamaçtan da buraları ışııl ışııl görünüyordu. Oysa kendisi şu karanlık parkın içinde, unutulmuş, terkedilmiş bir ihtiyardı.

Yağmur azaldıkça, dizlerine yorgunluk çöker oldu. Islak, kaygan çimenlerin üzerinden geçip de - niz kıyısına geldi. İki ayağını altına alıp bir banka oturdu. Sağ bacağındaki ağrıyı ovaladı. Mestlerinin üzerine giydiği lâstikler buz gibiydi altında. Denizin yanıbaşındaydı. Ama görmüyordu onu. Koca - manlığına karanlık düşmüştü. Sesini duyuyordu ara

sıra. Bu sesler, kimi zaman kıyıya yalcın yerlerde kucaklaşan, öpüşen, ya da anlaşılamayıp kavga eden dalgalardı.

Hacer Nine gültümsedi. Kendisine bir arkadaş bulmuştu. «Deniz,» dedi içinden.

Gültümsemesi acılandı ansızın. Kurtlarla, kuşlarla konuşmuştu ya, denizle konuşmayı beceremedi. Gözlerini yumdu. Şu ışıklı, şu kimsenin kimseye tanış çıkmadığı kentten, geldiği yere sıçradı.

«Kurtlar,» diye başladı söylenmeye. «Dağdan inen aç kurtlar, iyi dinleyin beni.»

Sustu. Geriye kaydılar biraz. Başını banka dayadı.

Oğlunu, gelinini, devleti düşünmeye başladı. «Bütün suç bende,» dedi içinden. «Dilimi tutmalımıyım. Keşke şu yaşıtlımı da görmeseydim. Devlete gitmeyi o öğütledi. Yüzsuyu dökersem gidebileceğim bir ev vardı. O da uçtu elden? Kalkıp varsam şimdi tanışma, bacım desem. Gece vakti olur mu ya? Herkesin erkeği evde şimdi.»

Ayağa kalktı. Daha bir süre oturacaktı belki. Yağmur yeniden başlamıştı. Siyah baş örtüsünü gevşetip sıktı. Uzun mantosunun içinde büzüldü. Mestlerini sarmalayan siyah lâstiklerini rasgele yeryüzünün toprağına, çimenine, betonuna basmaya başladı. Tekmeli bacağı daha çok ağrıyordu şimdi. Ama önemsemeden, belki aranır umuduyla, oğlunun gelip geçeceği yollara doğru yürümesini hızlandırdı.

BİR GÜNÜN ÖLÜLERİ

Alçaklar! Görsünler gücümüzü. Bütün emekçiler katılıyormuş. Biz de katılalım. Yeter diyelim, sömürünün böylesine. Birleşebilir- sek Birleşebilirsek, ne demek? Birleşelim. Burada, şu küflü, hayvanların bile duramıyacağı yerde ölüp gitmek yerine, yeryüzüne, merhaba diyelim.

Pencereyi aç!

Ayakta. İki kolunu açıyor. Pencereyle arası, şuracık. Yürüyemiyor. Oturuyor. Oturmasıyla sırtüstü düşüyor.

Yetişin!

Karısı koşuyor. Uzatıyor ellerini. Eski gömleğinin düğmelerini çözüyor.

Pen-ce-re-yi! ...

Pencereyi açıyor karısı. Taze hava giriyor odaya. Adam soluyor. Ama, küskün ciğerlerine hiç bir yararı olmuyor tazeliğin...

Fabrikalar, atölyeler boşalıyordu. Kentin dışındaki küçük iş yerlerinde bile duyulmuştu; Yürüyüş vardı. Hangi sendikadan olunursa olunsun, yürüyüşe katılmaya çağrılıyordu emekçiler. Yeter ki, isminin yanında, emeğini satan okunsun.

Allah de, diyor karısı.

Allah dediği yüzünden anlaşılıyor. Dilinin işi bitmiş. Derin derin soluk almaya çalışıyor. Ama, inip kalkan göğsünde, eski havanın hünerinden baş - ka bir şey yok. Büzülüyor. Kabarıyor. Karısı, elle - rinden tutuyor. Divana uzatmak istiyor anlaşılın. Ama adam, ağırlığımı hafifletemiyor. Yardım etmek istiyor karısı. Gücü yetmiyor.

Mutfağa koşuyor kadın. Su getiriyor. Alnını, sinisini ıslatıyor kocasının. Tüyleri dökülmüş sinenin - de, çukurluklar, benekler var. Eski bir atletin as - kıları, lime lime olmuş. Kadın çırpınıyor. Kadın, öl - mek üzere olan adamdan daha çok çırpınıyor. Demek, böyle yoksul ölecek kocası. Hani, umutları? Hani, bir gün yoksulluğun belini kıracakları üzeri - ne konuştukları tatlı sözler? Bu sözleri de alıp götürecek kocası. Kapiya çıkıp bağılıyor.

Doktor çağırın, ölüyor!

Mestan çevresine bakındı. Birkaç kişi kalmışlardı. Onlar da hazırlanıyordu yürüyüşe katılmaya. Matkabı bıraktı elinden. Tulumunu çıkarmaya niyetlendi. Ama sona kalan birkaç kişi, kolundan tutup çektiler. Zaman dardır, hadi yürü, dediler. Mavi tulumu, ma- kina ve emeğin renk karışımıyla dalga dal-

gayeli. Yürüdüler. Bodrumdaki atölyelerinden, sekiz on basamak yukarıya çıktıkların - da, yeryüzünün ne denli pırıl pırıl olduğunu gördüklerinde, şaşılar. Mestan, ellerinin ma- kina kirini, tulumunun iki yanına sürdü. Koşanlar vardı.. Arkadaşları da onlara katıldı. Kendisi, isteksiz, yürümeye başladı. Ana cadde az ötedeydi. Bağrıışmalar duyuluyordu. İsmi emekçi olan kim varsa katılsın. Tanklar korkutmasın hiçbirinizi. Unutmayalım arkadaşlar, bizleriz tankları yapanlar. Mes- tan korkuyordu.

Odaya dönüyor kadın. Kocasının dudaklarında - ki köpükler, yapışmış, çenesinin altına doğru ka - yıyor.

Dua et.

Diz çöküyor kadın. Dua ediyor, kocasına niyet tutup. Dualar güçsüz şimdi.. Köpükler azalmıyor. Dudaklar daha bir sıkılıyor. Kadın kollarını açıp kapamak istiyor. Hiç bir direnç yok. Gülümsemek istiyor. Dudaksız gülümsemeden anlamıyor karısı. Ama gözlerini okuyabiliyor. Kayan, ağırlaşan göz - lerde belirlenen isteğe doğru yürüyor kadın. Duvar - da asılı duran bir resim bu. Aceleyle alıyor onu. Getirip kocasının göğsüne bırakıyor. Mestan'ın resmi - dir bu.

Bir emek sözüdür dolduruyordu meydanları ya, anlamıyordu Mestan olup bitenleri. Hele caddeye çıktığında, şaşırması, korkması daha bir çoğaldı. Hiç bu kadar olduklarını san- mamıştı. Durmak istedi bir kenarda. Yan

sokaklardan gelenlerin çoğalması, durduğu yeri durulmaz etti bir solukta. Caddeye sığmıyorlardı şimdi. Ama önlerinde tanklar vardı. Yürüyelim diye sesler duydu. Yürümeye başladılar. Mestan direniyordu. Direniyordu ya, az sonra bir tankın önünde buldu kendisini..

Gözlerini aşağıya çevirmeye çalışıyor adam. Ka - dın bunu da anlıyor. Alıyor resmi. Getirip dudakları üzerine bırakıyor. Adamın ağzından sızan köpüklerle resim yapış yapış oluyor. Kendisini ölüme bırakmaya hazır adam. O, nerdeyse, her canlının, şu yer - yüzünden giderken, ölüm denen sön ismi almaya razı. Açık pencereden uğultular duyuluyor bu sıra. Ne olduğunu, kendi adına da yürüyen emekçilerden habersiz, öldü ölecek. Dudaklarındaki köpükleri siliyor, alnını ovalıyor karısı. Bakışıyorlar. Olur, diyor. Gideriz. Adamın şu büyük kentte, son yıllarda korktuğunun ne olduğunu biliyor karısı. Eskimiş toprak, azalmış eş-dost, ama gene de tabutunu omuzlıyanların bulunabileceği köyüne gitmek isterdi adam. Sen iyi ol hele, gideriz, diyor kadın. Adam başını sallıyor. Demesinin bu olmadığını söylemek istiyor. Yüzü geriliyor. Az sonra soğuya - cak bedenini, kabarıp sönen göğsü silkeliyor. Helâl olsun, diyor kadın aceleyle. Hakkım sana helâl olsun.

Geriledi. Arkadaşları su gibi akıyordu ana caddeden. Tankın yanına sokuldu. İki tank arasından geçmek istedi. Korktu. Gene geriledi. Ayağına birşeyler değdi. Üstüne basıl

miş bir ayakkabıydı bu. Tankın üzerinden aşarken, düşürmüştü emekçilerden birisi. Baktı uzun uzun pabuca. Utandı. İki tank arasından koşarak geçti. Kalabalık uzaklardaydı. Koşmasını sürdürdü. Bağırma ların arasındaydı şimdi. Yüzlerce emekçi kol kola girmişlerdi. Bu kalabalığın, bu kenetlenmenin, düşman üzerine gelen bir, birkaç, pek çok tanktan, daha güçlü olduğunu anlar gibiydi. Arkasına döndü. Az önce gördüğü tanklar geliyordu. Kaldırımı çıktı. Kalabalığa, kenardan, ucundan eklendi.

Odanan fırlıyor kadın. Doktor, komşular, diye bağıyor. Haber saldık, diyor bir komşu kadın. Sonra iki olup odaya dönüyorlar.

Ölmüş!

Ağlıyor kadın. Kocasının üzerine kapanıp ağlıyor. Köyüne gitmek isterdi. Tabutuna, omuz isterdi. Tut ayaklarından, diyor komşu kadın. Tutuyorlar. Divanın üzerine yatırıyorlar. Çenesini bağlasak mı? Doktor, diyor komşu kadın. Ya ölmemişse? Bir umut kanat çırpıyor kadının yüreğinde. Demek, ya ölmemişse? Hem, ağlama sen. Ağlayıp sarsma kocanı. Gömleğin düğmelerini ilikliyor komşu kadını Bacakları uzatıp birleştiriyor. Oku, diyor sonra, bol bol oku!

Büyük bir meydandalar dı. Konuşmacıların sesini duyabiliyordu. Emek üzerine konuşuyordu birisi. Gücümüz, çok oluşumuz değil, diyordu. Hem çoğuz, hem... Eğer burada bükmiyorsak. şimdi, hiç bir şey yaratılmıyor

demektir. Öyleyse, yarattıklarımızı ele geçirmiş olanlar da boş durmuyordur şu sıralarda. Telefonlar çalışıyordu. Yazışmalar oluyordu. Hep, gücümüzü, bir araya gelişimizi kırmak içindir çabaları. Mestan, hem konuşmacıları dinliyor hem de çevresine bakmıyordu. Kum: gibiydi insanlar. Biraz yukarıdan görebilseydi, öylesine sıkı ki emekçiler, bu meydan insansız sanılabilirdi. Silâhlar patlamaya başladı.

Doktor geliyor. Genç bir doktor bu. Orta boylu. Yüzü asık. Sanki ölüye can. verecekmiş gibi kibirli. Eğiliyor. Adamın nabzını tutuyor. Sonra, bir ayna - yı dudaklarına yapıştırıyor. Bekliyor. Alıyor, aynayı. Oturmak istiyor. Kırık bir sandalya veriyorlar altına. Dizleri üzerine çantasını alıyor. Kâğıt kalem çıkarıyor. Birşeyler yazıyor.

Ölmüş!

Ölünün karısı şimdi, hakcasına ağlamaya başlıyor. Kapaklanıyor kocasının üzerine. Doktor bekliyor bir süre. Sonra, uzatıyor kollarının birisini.

Para verin, diyor.

Meydan sarılmış. Kurtulamazsınız, diye bağırdı, saranlar. Herkes işinin başına dönsün. Yeni bir konuşmacı, çıktı kürsüye. Arkadaşlar, dağıtırsanız eğer, gücümüz anlaşılmamış olur. Bir yere gideceksek, bir arada gitmeliyiz. Bir el silâh patladı. Konuşmacı yığıldı olduğu yere. Başka, bir konuşmacı çıktı. Vurulan arkadaşım doğrulttu. Öldürdüler, dedi. Silâh sesleri çoğaldı.

Kadın dönüyor. Ne parası? diye soruyor. Rapor, diyor doktor. Ayağa kalkıyor sonra. Kadın da ayakta. Şaşıyor. Kayan başörtüsünü düzeltiyor. Basma entarisinin cebini karıştırıyor. Gerçi biliyor o, para - sının olmadığını. Ama gene de karıştırıyor cebini. Sonra, oradan oraya koşturuyor. Yok, diyor, hiç, hiç param yok. Bak, diyor doktor. Paramı isterim ben. İşimi bırakıp geldim. Eski bir kese buluyor kadın. Açıyor. Sayıyor. Sekiz lira diyor. Gelişim, elli liradır. Mestan gelsin, Mestan işten dönsün onda vardır. Yoksa bile, bulur. Ölen babası. Yollarım sana.

Para, diyor doktor.

Mestan iyice şaşırmıştı. Emekçiler kendilerine yeni bir yol açmışlardı. Tüm kalabalık buradan akmaya başladı. Vurulanları, ölenleri bırakmıyorlardı meydanda. Sırtlarında taşıyorlardı. Aşağıya, daha büyük bir meydana doğru yürüyorlardı. Yan sokaklara gizlenmişler, akıp giden kalabalığa ateş açınca, emekçiler de boş durmuyor, kurşunun, copun üzerine doğru gidiyorlardı. Mestan, bir ara kendisini böylesi bir boğuşmanın orta yerinde buldu. Kendisi gibi, makina ve emek lekesiyle dalga dalga olmuş bir tulumlunun vurularak önüne yığıldığını gördü.

Kadın, unutuyor kocasının öldüğünü. Unutuyor ağlamayı. Elli lira arıyor. Komşusuna soruyor. Bulup getireyim, bacım, diyor komşusu. Pişman ettirirsiniz, diyor doktor. Gelip geleceğine pişman ettirirsiniz insanı. Ne biçim insansın sen. Bir köşede

elli liran yoksa, neden yaşarsın. Kadın, yılların kadını ne bilsin parayı. Para kocasının, para oğlu Mes- tan'ın. Hem, ucu ucuna, günü gününe bile yeter olmadıktan sonra para. Öldü, değil mi? Ölmüş, dedim ya, diyor doktor. Kadın, evlendiğinden beri, bir kez bile cebine uzanmadığı kocasının üzerine eğiliyor. Yan yatırmak istiyor onu. Doktor da yardım ediyor bu sıra. Sağ cebi boşluğa geliyor böylece. Kadın utanarak, korkarak elini uzatıyor. Öldüydü değil mi? diye soruyor gene. Öldü, öldü, öldü, diyor doktor. Cebin içinde parmaklarını oynatıyor kadın. Alıyor paranın hepsini. Uzatıyor doktora. Eksik gelirse, hakkını helâl et, diyor. Rahmetlinin bütün parası buymuş. Ölü etine değmekten soğumuş paraları, sayıyor doktor.

Mestan, akıp giden kalabalığa doğru koşmaya başladı. Kulaklarında, silâlı sesleri ve konuşmacılardan arta kalan bîr söz vardı: Hep gücümüzü, bir araya gelişimizi, kırmak içindir çabaları. Kalabalığın en yoğun olduğu yere vardığında durdu. Kalabalıktan güçlenir gibiydi. Ama, ne yapması gerektiğini bilmiyordu henüz. Bilmiyordu ya, kalabalığın ucunda durmak yerine, orta yerine doğru yürüyordu kendiliğinden.

DILSIZIN
ANLATAMADIKLARI

Günün ortasıydı. Işıklar yanmıyordu trende. Dağa girdiğinde, kompartımandaki üç kişi göremez oldular birbirlerini. Uzun sürdü tünel.

Tepsi gibi yüzünde, gözleri kocamandı dilsizin. Birşeyler anlatmaya başladı. Karşısında oturan aşı - ğı yukarı kendi yaşında bir delikanlıydı. Pencere kenarında da orta yaşlı birisi vardı. Dilsiz gülümsüyor, acılanıyor, şaşıyorlardı.

Tren, Muş ovasına ulaştığında bitti tüneller, kıvrımlar. Anlaşmaları da düzleşti böylece. Kolunun birisini uzun, birisini kısa tuttu dilsiz. Gözlerini kıstı. Genç olan, orta yaşlıya baktı. Omuz silkti orta yaşlı. Bir av, bir kan davasından söz ettiğine yorumladı kendince. Genç, başka şeyler düşündü.

Sigara paketini çıkardı dilsiz. Uzattı karşı sırada oturanlara. Bunu iyi anladılar. Birer sigara aldılar.

Dilsiz, sigarasız yumruğunu sıkıyor, bildiklerini anlatamamanın acısını yaşıyordu. Kutudan altı tane kibrit çöpü çıkardı. Üçünü bir yana koydu, di -

ğer üçünü birbirine çattı. Orta yaşlı, bir oyun ha - zirlandığım sandı. İki çöpü devirmeden, birisini çekmek için öne eğildi. Ama dilsiz eline vurdu. Bu kez, genç düşündü. Kısa bir süre sonra anladı. Bu kurulmuş bir idam sehпасına benziyordu.

Dilsiz, öteki üç çöpü çatılmış olan çöplerin ya - nına bıraktı. Pencereden Muş ovasını seyretti bir süre. Düşünüyordu, düşündüklerini nasıl anlatabilecekti? Elinin birisiyle, pencere önündeki altı kibrit çöpünü, öteki eliyle de kendisini gösterdi. Bak - tılar. Elleriyle, yatay, dikey çizgiler yaptı. Anlamadılar. Ayağa kalktı dilsiz. Pencereyi açtı. Uzaklara bakıyordu. Birşeyler arıyordu doğada. Amacı göstermekti, anlatmak istediğini. Kısa bir demir köprüden, köprünün altındaki sudan, topraktan, bodur ağaçların yanından geçtiler. Ama dilsizin beklediği gelmemişti hâlâ. Sonunda küçük bir istasyonda durdu tren. İstasyonun en büyük yapısını gösterdi dilsiz. Karşısında oturanlar anladılar, neyi aradığını, neyi göstermek istediğini. Gülümsediler. Şu gün - lük yaşıntının bir parçası olan yapının, yapıların anlatılması ne güçmüş oysa. Acıdılar dilsize.

Tren isteksizce kalktı. Az sonra, gene Muş ovasında akmağa başladı.

Dilsiz, iki yana açılmış ellerini, başını öne doğru eğdi. Tamam, dediler, ev. Başım salladı dilsiz. Bu kez iki elini yana açıp yukarıya kaldırdı. Büyük bir ev, dediler. Eh, der gibi onayladı dilsiz. Sonra, beyaz bir renk gösterdi. Evi boyamak istedi. Beyaz bir ev, dediler. İlkın yaralı, hasta insanları anlattı. Ardından çoğalttı bunları. Cankurtaranlar yaptı, bir kaç kilometrelik yol boyunca. Hastane... İki yolcu bir süreden beri, dilsizin anlatmaya çalıştıklarını

aynı biçimde yorumluyordu. Bundan kolay ne var, gibisine bakışıp gülüştüler.

Dilsiz, bir hastayı anlatıyordu şimdi. Saçları beyaz, takma dişli, yüzü, elleri, tüm derisi pörsü - müş bir hastaydı bu. Sonra, çirkinliğini belirlemeye çalıştı. Bir maymun, dediler. Dudaklarını yavaş yavaş açıp kapadı. Ağzını sonuna kadar ayırdı. Karşısında oturanların dudaklarından, ne söylemek is - tediklerini anlamak istiyordu. Orta yaşlı, may-mun ve in-san, dedi. İki elinin şahadet parmağını, birbirine sürdü dilsiz. Yaklaşmışlardı. May-mun gi-bi bir in-san, dedi genç. Derin bir soluk aldı dilsiz. Yeni bir sigara yakmak istedi. Ama, kurgunun bozulmasından korktuğu için vazgeçti.

Maymuna benziyen ihtiyar adamla ilgili yeni şeyler anlatmaya başladı. Cebinden çıkardığı kâğıt paralan kabartıp çoğalttı. Arabalar, hizmetçiler yap - tı. Başım salladı genç olan. May-mu-na ben-zi-yen ih-ti-yar a-ma çok zen-gin bir has-ta var, dedi. Bacak bacak üstüne atıp gülümsedi dilsiz. «Şükür anlaşıyoruz, şu Muş ovasında,» dedi içinden.

Şangırtılarla durdu tren. İnenler, binenler ol - du. Ama bu kompartımana gelen olmadı. Ayran sa - tan çocukların sesi duyuldu. Birer ayran içtiler, pencereden. Durduğu gibi gene şangırtılarla kalktı tren Bir süre yol aldıktan sonra, gürültüler olağan gelmeye başlayınca, dilsiz anlatmaya çalıştı.

Uzandı boydan boya. Bu maymuna benziyen, zengin yaşlıydı. Ayağa kalktı hemen. Üzerine bir şey - ler giyiyormuş gibi yaptı. Gözüne gözlük taktı, parmaklarını iki yuvarlak halka yapıp.

Dok-tor, dedi orta yaşlı. Başını salladı dilsiz. Sonra genç olana döndü. Dudaklarını açıp kapadı.

Buraya kadar olanları, anlatmasını istiyordu gençten. Bir has-ta-ne var. Bu-ra-ya çir-kin, yaş-lı bir zen-gin ge-li-yor. Dok-tor ya-nın-da.

Durun, der gibi şahadet parmağının birisini kaldırdı. Sağa doğru bedenini yarım eğdi. Karnını, kıçını gösterdi. Benzetmelerini bıçağa, makasa aktar - dı. Fı-tık, dedi, orta yaşlı. Başını salladı, dilsiz. Kanser, dedi, genç olanı. Gene bilemediler. Prostad, dendi sonra. Başını sevinçle öne eğdi dilsiz. Dilsiz, düşünmeye çağırdı onları. Düşündüler. Bir hastane vardı. Bir gün buraya, maymuna benziyen çirkin...

Dilsiz ayağa kalktı ansızın. Önemli bir tanımlamayı unutmuştu. Acı çekmeye başladı. Dilini, dişleri arasında ısırarak konuşamamanın öfkesini yaşadı bir süre. Sonra anlatmaya çalıştı.

Tabanca, bıçak, domuz, kin, düşmanlık üzerine şekiller yaptı. Genç olan, nasılsa bu güç sözcüğü bul - du: Hain. Yeniden düşündüler.

Hastaneye bir gün, maymuna benziyen çirkin, zengin ve hain bir ihtiyar geldi. Prostadı alınacaktı.

Güneş, trenin yoluna göre, kimi zaman kompartımana uğruyor, kimi zaman güneşsiz kalıyordu. Ama ışıklar cılızdı. Muş ovasında akşam oluyordu.

Dilsiz, karanlık olmadan, düşüncelerini aktarmak için can atıyordu. Ansızın pencere dibindeki altı kibrit çöpüne döndü. Birbirine çatılmış üç kibrit çöpü üzerinde durdu ilkin. Boynunu gösterdi. Dilini çıkardı. Bunun anlaşılması pek kolay oldu. İdam sehpası, dediler. Önemli olan, öteki çöplerdi. Birisini alıp idam sehpasının altına getirdi. Sonra yan yatırdı. A-sı-la-cak, dedi genç olanı. Gülümsedi dilsiz. Bunu bilmek kolaydı. Onun asıl anlatmak istediği, nasıl birisi olduğuydu.

Tren yeni bir istasyona vardı. Burası Varto'ya ayrılan yoldu. Pek çok insan vardı istasyonda. Pencereden onları gösterdi dilsiz. İn-san, dediler. Elleriyle çoğalttı. İn-san-lar, dedi orta yaşlı. Gene çoğalttı dilsiz. Mem-le-ket. Şahadet parmaklarını sürttü birbirine. Halk, dedi, genç olanı. Dilsiz, yoksul bir kalabalığı göstermek isterken kalktı tren. Pencereyi açtı hemen. Yoksullara baktırdı. Sevinerek pencereyi kapatıp kompartımanın kapısına yaklaştı. Kollarını açıp kümeler yapmaya başladı. Sonra bir daire içine aldı kümeleri. Parmağının birini şakağına götürdü. Düşünmeye çağırıyordu bu. Düşündüler.

Hastaneye bir gün maymuna benziyen çirkin, zengin ve hain bir ihtiyar geldi. Prostadını aldıracaktı. Diğer yanda, idam edilecek birisi ve yoksul bir halk vardı.

Sevinçle çırpındı. Halkı belirleyen daireyi yeniden çizdi. Halk, dediler. Birkaç adımda idamı belirleyen çöpü alıp eski yerine geldi. Dairesinin, bir içinde, bir orta yerinde tuttu çöpü. Bakıyorlardı. Sonunda çöpü hep dairesinin içinde tuttu. Merkez, dedi, orta yaşlı. Dudak kıvırdı, dilsiz. Halk-tan bi-ri-si, dedi genç olanı. Çöpü eski yerine bırakıp küçük bir alkış tuttu dilsiz.

Sigara içtiler. Muş ovasına bakıp dinlendiler biraz.

Dilsizdi gene ayağa kalkan. Bu kez maymuna benziyen çirkin, zengin ve hain hastayı dairenin dışında tuttu. Başını salladı genç olan. Sonra dönüp orta yaşlıya anlattı. Anlamam, halktan yana birisini asacaklarmış. İhtiyar hastanın da, bir halk düşmanı olduğunu söylemek istiyor.

Dilsiz, idam sehпасının yanına, öteki iki kibrit çöpünü de kattı. Sonra parmaklarıyla üç yaptı. Üç ki-şi-ler, dedi orta yaşlı.

Tren, kayalıklar arasından geçmeye başladı. Gürültü, konuşmaları, anlaşmaları körletiyordu. Gün de bitecek neredeyse. Tatvan, dedi orta yaşlı. İki saate varmaz ineriz. Yolculuk? diye sordu genç ola - nı. Van, dedi.

Pencere kenarına iyice yaklaştı dilsiz. Gözlerini kapatıp açtı. Göremediler. Öküstürdü. Yeniden gözle - rini kapatıp açtı. Beklediler. İki elini birbirine ya - pıstırdı. Yatağına koyup başını eğdi biraz. Ge-ce, dediler. Ellerini bozdu, başını doğrulttu. Esnedi. Sabah, dedi genç olan.

Dilsiz, üç kibrit çöpünü tek tek idam sehпасının altından geçirip yan yatırdı. Düşünmeye çağırdı karşısında oturanları. Sonra yavaş yavaş anlat - malarını istedi.

Bir sa-bah halk-tan ya-na o-lan üç ki-şi-yi as- tı-lar.

Gözleri doldu dilsizin. Bunun dili yoktu işte. İlk kez bir çırpıda anladılar, dilsizin için için ağladı - ğını.

Tren ışıklarını yaktı. Kompartıman, şimdi kendi kadardı. Gün boyu geçerken gördükleri, dağlar, ovalar, sular, gök ve insanlar yoktu.

Taze gece, dilsizi daha bir duygulandırdı. Biçimleri sert anlatmaya başladı. Pencere kenarından kalkmadan önce, altı çöpün üzerine, elinin birisini açarak, hele bunlar burada dursun der gibi yaptı. Ayağa kalkar kalkmaz, maymuna benziyen çirkin, zengin ve hain ihtiyarın ameliyatına geçti. Bıçaklar, makaslar, narkoz, doktor ve hemşirelerle özenli bir

ameliyatın sonuna gelmeden önce durdu. Yaşını parmaklarıyla gösterdi, Yet-miş altı, dediler. Asılmış olan ya da asılacak olan üç kişiyi de parmaklarıyla belirtip yaşlarını topladı. Dudaklarını açıp kapadı. Genç olan, bunu bir dilek sayıp yavaş yavaş du - daklarını da konuşmasına kattı.

Has-ta-ne-ye ya-tan may-mu-na ben-zi-yen çir-kin, zen-gin ve ha-in ih-ti-ya-rın ya-şı, bir sa-bah a-sı-lan halk-tan ya-na üç gen-cin top-la-mın-dan faz-la.

Başını salladı dilsiz. Sonra ameliyata döndü. Tam bu sıra bir telefon koydu araya. Telefon, de - diler. Dilsiz, acaba kim olabilir? diye gözlerini ayırıp dudaklarını büzdü. Has-ta-nın sa-hi-bi, dedi orta yaşlı. Başını salladı dilsiz. Gözlerini yeniden ayırıp dudaklarını büzdü. Bilemiyordu. Belki de anlatmak istediklerinin en güç yeri burasıydı. Üç çöpü gösterdi. Kol kola, el ele yürüyen insanlar gibi yaptı. Genç olan anladı. İ-dam edi-len-lerin ar-ka-da-şı, dedi. Dilsiz başını salladı. Ama gene gözlerini açıp dudaklarını büzdü. Neden?

Kompartımanın kapısı açıldı bu sıra. Biletçiydi gelen. Tatvan'a az kaldı, dedi. Biletler. Biletlerini verdiler. Orta yaşlı, eşyalarını toplamak için aya - ğa kalktı. Gülümsedi dilsiz. Biraz daha oturmasını istiyordu. Oturdu orta yaşlı.

Elinin birisini telefon ahizesine benzetti. Karşı taraftaki konuşuyordu. Ne? İki kişi birbirine baktı. Anlamıyorlardı. Dilsiz öteki elinde de bıçak varmış gibi yaptı. Sonra batırıp çıkardı boşluğa. Dok- tor-dan has-ta-sı-nı öl-dür-me-si-ni is-ti-yor, dedi. Dilsiz elini uzatıp tokalaştı gençle. Böylesine kolay anlaşıldığı için çocuk gibi sevinmişti. Şahadet parmağını havada çevirdi sonra. Bu, sonucun ne ola

bileceğini, kompartıman arkadaşlarından öğrenmek anlamına geliyordu. Orta yaşlı, bir in - san ih-ti-yar, çir-kin ve ha-in o-la-bi-lir a-ma dok-to-run de-ğil, ya sa-la-rın i-şi-dir bu-na ka-rar ver-mek. Genç olan da onayladı söylenenleri. Dilsiz, doktoru, ameliyatı, hastanın sağlığına kavuştuğunu anlattı uzun uzun. Bu anlatılanlar olağandı.

Tren Tatvan'a yaklaşıyordu. Kaynaşmalar başladı. Herkes eşyasını toparlıyordu. Orta yaşlı adam - la, genç olan da ayağa kalktılar.

Dilsiz ayakta duruyordu hâlâ. Son sözünü söy - liyememişti. Son sözünü söyleyemezse, yol boyu sürdürdüğü tüm çabası boşuna gidecekti.

Tren, uzaktaki ışıklara doğruydı. Ama hızını hâlâ azaltmamıştı. Zamanından önce hazırlanan yolcular, sıkıntılı sıkıntılı bekliyorlardı.

Dilsiz, ansızın, kompartıman kapısının yanına geldi. Gene boşlukta kocaman daireler çizmeye baş - ladı. Orta yaşlı, isteksizce halk, dedi. Onayladı dil - siz. Sonra, hastayı anlattı. Tren gara girmek üzereydi. Zen-gin has-ta, dedi, genç olanı.

Tren durdu. Dilsiz el sallayıp indiler. Dilsiz inmiyordu. Son sözünü söyleyememenin acısını, ge - ne, dilini, dişleri arasında ezerek azaltmak istedi. Acaba son sözü neydi dilsizin? Hastaneye, halkını sömüren maymun suratlı, çirkin, zengin ve hain bir ihtiyar yattı. Prostadını aldıracaktı. O sabah halktan üç kişiyi astılar. Asılanların yaş toplamı, prosta - dını aldırın hain ihtiyarın yaş toplamından azdı. Ameliyat sırasında bir telefon çaldı. Hastayı öldür - mesini istediler, doktordan. Ama doktor, bunu kabul etmedi. Dilsiz de istemiyordu doktorun, hastayı öldürmesini. Ama onun istediği başka bir şey vardı.

İşte bunu anlatamadı dilsiz. Ayağa kalktı. Üç kibrit çöpünü, ceketinin, eskiden gençlerin mendil koydukları, sevgilileri için gül taktıkları küçük cebine koydu. Sonra yerden, yarıya kadar yanmış kirli bir kibrit çöpü alıp idam sehпасının yanına bıraktı.

Fotoğraf: İsa Çelik

Cem Yayınevi, yazarlığının onuncu yılında Bekir Yıldız'ın onuncu kitabı «Dünyadan Bir Atlı Geçti»yi sunar. 1965'te yazdığı «Türkler Almanya'da» adlı kitabından bu yana Bekir Yıldız'ın yaptığı aşamalar bu yeni kitabında çok daha belirgin biçimde görülecektir. Son yılların olaylarına da değinen, yeni anlatım biçimleri getiren bu hikâyeleri de ilgiyle okuyacağınıza inanıyoruz.

2. BASIM

Kapak: Mehmet Sönmez

10 Lira